

OPINNÄYTETYÖ

Verkosto- ja työelämäyhteistyö

Kirjaston ja ammattikoulun yhteistyön edellytykset

Sanna Clarén

Yhteisöpedagogi, järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

12/2024

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi, järjestö- ja nuorisotyö 210 op

Tekijät: Sanna Clarén

Opinnäytetyön nimi: Verkosto- ja työelämäyhteistyö : kirjaston ja ammattikoulun yhteistyön edellytykset

Sivumäärä: 48 ja 12 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Tarja Jukkala

Työn tilaaja(t): Espoon kaupunginkirjasto

Tämän opinnäytetyön on tilannut Espoon kaupunginkirjasto. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Espoon kaupunginkirjaston ja ammattikoulujen välistä verkosto- ja työelämäyhteistyötä ja kartoittaa niiden edellytyksiä. Kirjaston ja toisen asteen yhteistyö on laajentunut syksyllä 2024 osaksi Espoon kaupungin kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kasvatusohjelmaa. Ammattikouluille tarjottavissa palveluissa tarjotaan mahdollisuus työelämäyhteistyölle kirjastossa. Kulttuurikasvatusohjelman palveluiden laajentuessa Espoon kaupunginkirjaston tarve selkeille toimintatavoille ja edellytyksille verkosto- ja työelämäyhteistyön tueksi on kasvanut. Kehittämistyön tarkoituksena on edistää kirjaston palveluiden laatua ja tasaisuutta.

Aineistoa kerättiin tarkastelemalla jo olemassa olevia tutkimuksia ja julkaisuja verkostoista, työelämässä oppimisesta, osallisuudesta sekä toimijuudesta ja rakentamalla näiden pohjalta tietoperusta kehittämistyön taustalle. Tietoperustan lisäksi aineistoa kerättiin haastattelemalla neljää ammattilaista kirjastoista ja ammattikouluista sekä lähettämällä kyselylomake Seinäjoen kaupunginkirjaston ylläpitämälle kirjastojen ja toisen asteen koulutuksen yhteistyöverkostolle. Kerätyn aineiston perusteella ilmeni, että verkostojen luominen koetaan usein haastavaksi ja resurssien puute on suurin kompastuskivi. Innostuneisuus ja kiinnostus toisesta toimijasta auttavat yhteistyön syntymisessä ja uusien ideoiden kehittämisessä. Vastauksissa nousi esille myös opiskelijoiden kohtaamat haasteet ja erityistarpeet työelämäyhteistyöhön liittyen.

Analysoidun aineiston ja tietoperustan perusteella kehittämistyön tuloksena löytyi useita huomioitavia seikkoja ja edellytyksiä verkosto- ja työelämäyhteistyön onnistumiseksi. Löydettyjen edellytysten perusteella kehittämistyön tuotoksena syntyi ohje tukemaan Espoon kaupunginkirjaston verkosto- ja työelämäyhteistyötä ammattikoulujen kanssa. Kehittämistyön tulokset ja ohje vastaavat myös esitettyihin tutkimuskysymyksiin: mitä yhteistyö edellyttää kirjastolta ja ammattikoululta? Kehittämistyön tulokset hyödyttävät muidenkin kaupunkien ja kuntien kirjastoja sekä koko ammattialaa kokonaisuudessaan. Verkostotyö on vahvasti sidoksissa nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten toimintaan, ja työelämäyhteistyö tekee toimijoiden toiminnasta monipuolisempaa. Kehittämistyön tuloksena löydetty havainnot eivät rajoitu vain Espoon kaupunginkirjaston käyttöön.

Asiasanat: kirjastot, ammatilliset oppilaitokset, verkostoituminen, työharjoittelu, yhteistyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Degree programme in NGO and Youth Work, Bachelor's Degree 210 ECTS

Author: Sanna Clarén

Title: Networking and working life : successful cooperation between library and vocational school

Number of Pages: 48 and 12 attachment pages

Supervisor(s): Tarja Jukkala

Commissioned by: The Espoo City Library

The Espoo City Library has ordered this thesis. The purpose of this study was to improve networking and working life cooperation and to determine its requirements between the library and vocational schools. Culture and sports paths' are offered by the City of Espoo for pre-primary and comprehensive schools. The culture paths' purpose is to offer opportunity for schoolchildren to visit culture and sports facilities in the middle of the schooldays. At the beginning of autumn 2024 the culture paths have included upper secondary schools. For vocational schools, there is an opportunity for working life cooperation with the library.

The theoretical section explores the current states of affairs in the Espoo City Library, networking, working life, inclusion and participation in working life. The data were gathered by interviewing 4 professionals from libraries and vocational schools and by a survey for library and secondary school cooperation network. Interviews were semi-structured and treated anonymously. The data were analysed by using the methods of qualitative research in combination with the theory.

The study results indicate that it is often a challenge to start networking. Lack of resources was the main challenge. The Enthusiasm and interest of the other party help in the process and to develop of new ideas. Participants described widely about the challenges to be taken into account in working life cooperation and how to support the student in practical learning. The outcome of this study was a guideline to help networking and working life cooperation between the Espoo City Library and vocational schools, as well as the whole vocational branch.

Keywords: libraries, vocational schools, networking, practical training, cooperation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	9
3	TEORIA KEHITTÄMISTYÖN TAUSTALLA	11
	3.1 Käsitteet	11
	3.2 Tietoperusta	14
	3.2.1 Verkostoituminen	15
	3.2.2 Toimijuus osana osallisuuden kokemusta työssä oppimisessa.....	16
4	MENETELMÄT KEHITTÄMISTYÖLLE	18
	4.1 Teemahaastattelut	19
	4.2 Kyselylomakkeet	21
	4.3 Eettisyys aineiston keruussa	23
	4.4 Aineiston analyysimenetelmät.....	25
5	ANALYYSI.....	27
	5.1 Huomioita verkostoitumisesta	27
	5.2 Toimijoiden roolit ja työelämäyhteistyö.....	30
	5.3 Opiskelija työelämäyhteistyön keskiössä	33
6	YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	37
	6.1 Kehittämistyön johtopäätökset	37
	6.2 Kehittämistyön tuotos	39
	6.3 Ohje Espoon kaupunginkirjastolle ammattikoulujen kanssa tehtävän verkosto- ja työelämäyhteistyön tueksi.....	42

7 LOPUKSI	45
LÄHTEET	49
LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Kirjastojen tarjoamat palvelut ovat laajentuneet ja monipuolistuneet vuosikymmenien saatossa, ja verkostotyö muiden toimijoiden kanssa on lisääntynyt. Yleiset kirjastot tarjoavat pääsyn erilaisten aineistojen pariin ja tarjoavat asiakkaiden käyttöön laitteita, tiloja sekä mahdollisuuksia aktiiviseen kansalaistoimintaan. Yleisten kirjastojen tarjoamiin palveluihin sisältyvät myös oppilaitoksille tarjottavat palvelut. Oppilaitoksille tarjotaan kirjaston käytön ja tiedonhaun opastusta, kirjavinkkauksia, kirjailijavierailuita sekä erilaisia mediakasvatuksellisia työpajoja. Kirjastot tekevät oppilaitosten kanssa myös yhteistyötä monenlaisten projektien ja hankkeiden parissa. Espoossa opiskelijoiden ja nuorten osallistaminen tapahtumien ja projektien suunnittelussa sekä toteutuksessa kuuluu kirjaston toimintatapoihin. Nuoret voivat työskennellä kirjastolle vapaaehtoisina tai erilaisissa työsuhteissa. Onnistuneet tapahtumat ja projektit vaativat kirjaston työntekijöiltä yhdessä muiden toimijoiden kanssa kehittyvää osaamista, jotta yhteistyö voi olla laadukasta ja nuoren kokemus työelämästä tulee huomioituksi parhaalla mahdollisella tavalla.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan Espoon kaupunginkirjaston ja ammattikoulujen välistä yhteistyötä sekä kehitetään verkosto- ja työelämäyhteistyön toimintatapoja. Verkosto- ja työelämäyhteistyön kehittäminen oppilaitosten kanssa voi tukea ja lisätä osapuolten tarpeiden huomioimista ja edesauttaa yhteistyön kehitystä sujuvammaksi. Toisen asteen oppilaitosten kanssa tehty yhteistyö on rajautunut aikaisemmin vain muutamien Espoon kaupunginkirjaston työntekijöiden vastuulle. Tieto ja toimintatavat eivät ole olleet välttämättä avoimesti saatavilla kaikille työntekijöille. Luvussa kaksi tarkastelenkin opinnäytetyön tilaajan Espoon kaupunginkirjastoa organisaationa sekä tämänhetkistä yhteistyötilannetta toisen asteen oppilaitosten kanssa. Kaupunginkirjaston toiselle asteelle tarjoamat palvelut ovat laajentuneet syksyllä 2024, ja palveluihin tarvittavien työtuntien määrä on kasvanut. Henkilöstömuutoksissa tai sairastapauksissa kirjastolla voi olla vaikeuksia tarjota laadukasta palvelua lyhyellä varoitusajalla. Puutteelliset tai kokonaan puuttuvat ohjeistukset, toimintamallit ja -tavat vaikeuttavat työntekijöiden työtä ja saattavat tehdä palvelusta epätasalaatuista niitä tilaaville toisen asteen kouluille. Hyvin perehdytetty ja aktiivinen työyhteisö pystyy tarjoamaan laadukasta ja tasalaatuista palvelua vastoin käymisestä huolimatta niin, että kaikkien osapuolten tarpeet tulevat huomioituiksi.

Luvussa kaksi perehdyn myös jo olemassa olevaan tietoon verkostoista ja verkostotyöstä sekä työssä oppimisesta ja tarkastelen keskeisiä käsitteitä. Verkostoja ja verkostotyötä on tutkittu

paljon, myös kirjastojen näkökulmasta, mutta ammattikoulujen ja kirjaston työelämäyhteistyöstä ei ole juurikaan olemassa olevia tutkimuksia. Verkosto- ja työelämäyhteistyön toimintatapoja ja käytäntöjä tarkastellessa on tärkeää pohtia, millaisista ympäristöistä ne tulevat ja millaisia ovat yksilöiden omakohtaiset kokemukset niiden ympärillä. Tässä opinnäytetyössä yksilöt ovat kirjaston sekä toisen asteen oppilaitoksen työntekijät ja opiskelijat. Verkosto- ja työelämäyhteistyöhön liittyviä haasteita voidaan lähestyä kahden ydinkysymyksen kautta. Mitä toimiva yhteistyö edellyttää kirjastolta ja mitä toimiva yhteistyö edellyttää oppilaitokselta? Kirjastolla ja oppilaitoksella on omat roolinsa toimivassa verkosto- ja työelämäyhteistyössä. Jotta aikaisemmin mainittuihin kysymyksiin voidaan vastata, on tärkeää selvittää, mitkä kaikki elementit ovat osana toimivaa yhteistyötä. Koska tämä opinnäytetyö tehdään Espoon kaupungin kirjastolle, näkökulman painottuu siihen, miten kirjasto voi huomioida kaksi muuta osapuolta niin, että myös heidän tarpeensa ja tavoitteensa yhteistyöstä toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla kirjaston lisäksi.

Opinnäytetyön kehittämistyössä selvitän kirjaston ja ammattikoulujen työntekijöiden näkemyksiä siitä, mitä onnistunut verkosto- ja työelämäyhteistyö pitää sisällään. Koska tässä opinnäytetyössä keskitytään ammattilaisten näkökulmien löytämiseen, aineistoa kerätään pääsääntöisesti haastatteluilla eli laadullisen tutkimuksen menetelmien avulla. Kahden aikaisemmin esitetyn ydinkysymyksen keskiössä ovat kuitenkin myös ammattikoulujen opiskelijat ja pyrin selvittämään myös heidän ajatuksiaan kevyemmän kyselylomakkeen kautta. Kyselyt ovat pääsääntöisesti määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Menetelmiä ja niiden eettisyyttä tarkastelen luvussa kolme. Analysoin keräämäni aineiston ja tarkastelen sen sekä tietoperustan pohjalta vastauksia tutkimuskysymyksiini ja esitän kehitysehdotuksia Espoon kaupunginkirjastolle. Kehittämistyön tuloksena minun on tarkoitus tuottaa opas tai ohje Espoon kaupunginkirjaston työntekijöille verkosto- ja työelämäyhteistyön tueksi, jotta tarjottavat palvelut ja yhteistyö voisivat olla mahdollisimman tasalaatuista ja kestävä.

Olen työskennellyt Espoon kaupunginkirjastolla yli kuusi vuotta. Keväällä 2024 tehdessäni kirjastopedagogin sijaisuutta aloitin yhteistyön rakentamisen erään uuden lukion kanssa. Sain tämän työtehtävän kautta henkilökohtaista kokemusta ja uutta näkemystä verkostojen ja työelämäyhteistyön rakentamisesta sekä niiden ylläpitämisestä. Yhteistyö oli molemmin puolin toivottua, ja sen alettua verkosto laajeni myös kirjaston muiden työntekijöiden ja lukion välillä. Saimme myös paljon tärkeää tietoa lukion tarpeista yhteistyön alkamisen jälkeen. Onnistuin myös osallistamaan nuoria opiskelijoita osaksi kirjastossa tapahtuvia vapaa-ajan toimintoja.

Hyödynnän edellä mainittua työkokemustani tässä kehittämistyössä. Vuosien yleinen työkokemus Espoon kaupunginkirjastolla takaa myös niin sanottua hiljaista tietoa siitä, miten omassa organisaatiossani työntekijöiden kouluttautuminen, työtehtäviin perehdyttäminen sekä osaamisen lisääminen ja ylläpitäminen tapahtuu. Edellä mainittu työkokemus vaikutti siihen, miten työstin opinnäytetyön perusteella rakennettavan ohjeen tai oppaan Espoon kaupunginkirjaston työntekijöille.

2 TILAAJA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Espoon kaupunginkirjasto on Espoon kaupungin yleinen kirjasto ja tämän opinnäytetyön tilaaja. Kirjasto käsittää 16 kirjastoa eri puolilla Espoota. Suuria aluekirjastoja on 5, ja pieniä lähikirjastoja on 11. Espoon kaupungilla on vuoden 2024 loppuun saakka venäjänkielisen kirjaston erityistehtävä. Espoon kaupunginkirjasto on osa Helmet-kirjastoja. Helmet-lyhenne tulee sanoista Helsinki Metropolitan Area Libraries. Helmet on Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunginkirjastojen yhteinen kirjastopalvelu. (Helmet, n.d.) Espoon kaupunginkirjasto on kunnan yleinen kirjasto, jonka toiminta rahoitetaan julkisin varoin. Vuonna 2023 Espoon kaupunginkirjaston kulut olivat noin 24 miljoonaa euroa. Fyysisiä kirjastokäyntejä oli samana vuonna vajaa 3,8 miljoonaa, ja kokonaislainauksien määrä oli noin 4,1 miljoonaa. (Kirjastot.fi, n.d.)

Espoon kaupunginkirjasto on yksi Espoon kulttuuri- ja liikuntapolku -ohjelman tarjoajista. Kulttuuri- ja liikuntapolkuun viitataan jatkossa lyhenteellä KULPS. Espoon kaupunginkirjasto on tarjonnut KULPSin kautta kirjaston palveluita toisen asteen kouluille syksystä 2024 alkaen. Perinteisten KULPS-palveluiden, kuten kirjavinkkausten ja tiedonhaunopastuksen lisäksi kirjasto tarjoaa työelämäyhteistyötä ammattikouluille osana KULPS-palveluita. Työelämäyhteistyötä on tehty ammattikoulujen kanssa jo ennen vuoden 2024 syksyä, mutta vasta nyt yhteistyön tarjoaminen on lisätty osaksi KULPS-kirjastopolkua muiden toiselle asteelle tarjottavien palveluiden lisäksi. Palvelun tarkoituksena on tarjota mahdollisuutta toteuttaa opintoihin liittyviä työnäytteitä, kurssitöitä tai projekteja Espoon kaupunginkirjastoissa. Yhteistyössä on mahdollisuus oppia myös työelämässä keskeisiä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä yhdessä tekemistä ja asioista sopimista. (Espoon kaupunki, n.d.-a.)

Tällä hetkellä Espoon kaupunginkirjastossa yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa tekevät pääosin ennalta sovitut ryhmäkäynnit -prosessin työntekijät. Työntekijät ovat sekä kirjasto-neuvoja että kirjastopedagogeja ammattinimikkeeltään. Työelämäyhteistyötä ovat tehneet ennen syksyä 2024 myös muiden prosessien työntekijät, sillä yhteistyö ei ole ollut vielä suunnitelmallista ja osana KULPS-palveluiden tarjontaa. Työelämäyhteistyö on kattanut tähän mennessä lähinnä erilaisia taiteellisia tai mediaan liittyviä projekteja. Espoon kaupunginkirjastoille on tehty kurssitöinä taideteoksia ja maalauksia kirjaston tiloihin, mainosvideoita media-alan

opiskelijoiden toimesta sekä yhteistyötä tapahtumissa, kuten kasvomaalauksia tai muita käden-
taitoihin liittyviä työtehtäviä. Työelämäyhteistyö on vaatinut erityistä panostusta verkostoyh-
teistyössä sekä innostusta molemmilta osapuolilta.

3 TEORIA KEHITTÄMISTYÖN TAUSTALLA

Tässä luvussa kuvailen kehittämistyöhön liittyvät käsitteet sekä taustalla vaikuttavan tietoperustan. Käsitteiksi valikoituivat kulttuuri- ja liikuntapolku, ennalta sovitut ryhmäkäynnit ja lasten ja nuorten osallisuuden tukemisen -prosessit, työssä oppiminen, työelämätaidot, verkostot ja verkostotyö, osallisuus sekä toimijuus. Tietoperustassa perehdyn kehittämistyötä tukevaan olemassa olevaan tietoon ja käsittelen tämänhetkistä tietoa ja teoriaa verkostojen taustalla sekä toimijuutta osana osallisuuden kokemuksesta työssä oppimisessa. Käytän luvun tukena laajalti erilaisia käsitteisiin ja tietoperustaan liittyviä lähteitä sekä omaa ammattiosaamistani ja -kokemustani. Aloitin työskentelyn Espoon kaupunginkirjastolla tammikuussa 2018 ja olen erilaisten työsuhteiden jälkeen ollut vakituisena kirjastoneuvojana lokakuusta 2021. Tein myös puolen vuoden kirjastopedagogin sijaisuuden vuodenvaihteessa 2023–2024 ja yhtenä työtehtävistäni oli edistää ja kehittää kirjaston ja alueelle avatun uuden lukion välistä yhteistyötä.

3.1 Käsitteet

Kulttuuri- ja liikuntapolku on Espoon kaupungin ohjelma, jossa tarjotaan palveluita esiopetukselta toiselle asteelle. Järjestelmän tarkoituksena on edistää oppilaiden välistä yhdenvertaisuutta sekä kehittää kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttöä opetuksen välineenä. (Espoon kaupunki, n.d.-b.) Espoon kaupunginkirjaston tarjoamia KULPS-palveluita ovat muun muassa kirjavinkkaukset, tiedonhaun opastukset, kirjastotutustumiset, erilaiset mediakasvatukselliset työpajat, kirjailijavierailut, kirjastoautovierailut sekä työelämäyhteistyö. Järjestelmän tarjoamien palveluiden käyttäminen on täysin vapaaehtoista päiväkodeille ja oppilaitoksille, ja halutut palvelut on mahdollista valita oman tarpeen ja kiinnostuksen mukaan. Tämän seurauksena tarjotut KULPS-palvelut eivät tavoita välttämättä jokaista päiväkotia ja luokka-astetta.

Ennalta sovitut ryhmäkäynnit on yksi Espoon kaupunginkirjaston prosesseista. Espoon kaupunginkirjastossa on prosessiorganisaatio ja se koostuu useasta prosessista. Eri prosessit ovat vastuussa eri työtehtävistä ja osa-alueista Espoon kaupunginkirjastossa sekä niiden kehittämisestä. Ennalta sovitut ryhmäkäynnit ovat pääasiallisessa vastuussa päiväkotij- ja kouluyhteistyöstä sekä KULPS-kirjastopolun tarjonnasta. Myös muut Espoon kaupunginkirjaston prosessit ovat mukana toteuttamassa KULPS-kirjastopolun tarjontaa, mutta vähäisemmässä määrin. **Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen** -prosessin työntekijät tekevät myös vaihtelevissa määrin ryhmäkäynteihin liittyviä työtehtäviä, kuten pitävät satuhetkiä. Prosessin työntekijät

ovat myös olleet mukana joissakin työelämäyhteistyöhön liittyvissä projekteissa. On myös mahdollista, että työntekijä työskentelee useammassa prosessissa.

Työssä oppiminen on oppilaalle osa koulutusta esimerkiksi peruskouluissa, toisen asteen oppilaitoksissa tai korkeakouluissa. Opiskelija voi hankkia osaamista erilaisissa oppimisympäristöissä ja joustavasti niitä yhdistellen. Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta kutsutaan työelämässä oppimiseksi. (Opetushallitus, n.d.-a) Ammattikouluissa työelämässä oppiminen keskittyy erityisesti koulutus- tai oppisopimukseen sekä erilaisten kursitoiden, projektien tai työnäytteiden suorittamiseen työpaikalla (Espoon kaupunki, n.d.-c). Espoon kaupunginkirjasto on tarjonnut työssä oppimisen mahdollisuuksia jo useiden vuosien ajan. Aluekirjastot ottavat oppilaitosten lukuvuoden aikana useita TET- eli työelämään tutustuja -harjoittelijoita peruskouluista, korkeakouluharjoittelijoita, kuten informaattikkoja, sekä toisen asteen opiskelijoita suorittamaan kurssi- tai näyttötöitä kirjastolle. Espoon kaupunginkirjasto kouluttaa ammattikoulujen kanssa myös koulutus- ja oppisopimusopiskelijoita kirjastoalalle.

Työelämätaidot kattavat monia erilaisia taitoja, jotka voivat liittyä esimerkiksi itsetuntemukseen, oman osaamisen kehittämiseen, johtamiseen, yhteistyötaitoihin, uuden oppimiseen, ongelmanratkaisuun, valmius- ja paineensietokyvyn kehittämiseen, vastuullisuuteen tai innovointiin. Työelämätaitojen ajatellaan myös usein olevan tavallisessa arkielämässäkkin tarvittavia taitoja. Työelämätaitojen avulla on helpompi pärjätä ja menestyä työelämässä. Työelämätaitojen oppiminen alkaa jo peruskoulussa, sillä työelämätaitojen opetus on kirjattu osaksi opetussuunnitelman kohtaa laaja-alainen osaaminen osana oppiaineita (Opetushallitus, n.d.-b). Työelämätaitojen opettelu jatkuu myös osana ammattikoulujen opetusta sekä muilla koulutusasteilla. Espoon kaupunginkirjasto huomioi myös työelämätaidot osana työelämäyhteistyötä. Opiskelijat perehdytetään työtehtäviinsä, heille nimetään vastuuhenkilöt, ja tarvittavat arvioinnit ja palautteenannot suoritetaan yhteistyössä kirjaston kanssa oppimisen päätyttyä.

Verkostot ja verkostotyö ovat tiivistä ihmisten tai yhteisöjen välistä omaehtoista yhteistyötä. Verkostotyössä molemmat osapuolet hyötyvät. Timo Järvensivun mukaan verkostotyössä on kyse autonomisten eli omaehtoisten toimijoiden välisestä yhteistyöstä. Omaehtoiset toimijat ovat vapaita päätöksentekijöitä, jotka valitsevat itse omat tavoitteensa, toimintatapansa, prioriteettinsa ja sen, mihin verkostoihin osallistuvat ja millä tavalla. (Järvensivu, 2019, s. 23.) Espoon kaupunginkirjastossa verkostotyö on osa kirjaston arkea. Verkostotyötä tehdään muiden

kaupungin sekä ulkopuolisten toimijoiden, järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa. Vaikka verkostotyön kautta tarjottavia tapahtumia ja palveluita on paljon, Espoon kaupungin verkkosivuilla mainitaankin, että vapaaehtoisten järjestämä toiminta kirjastossa ei korvaa kirjastoammattilaisten tekemää työtä (Espoo kaupunki, n.d.-c). Verkostotyön tarkoituksena on lisätä osallisuutta, kansalaisaktiivisuutta sekä yhteisöllisyyttä.

Osallisuus kuvastaa käsitteenä ihmisen kokemusta ja yhteenkuuluvuutta osana yhteiskuntaa tai yhteisöä. Osallisuus toteutuu ihmisen ja yhteisön välisessä suhteessa, kun ihminen on osa, toimii osana ja kokee olevansa osa yhteisöä. Suhde muodostuu siis kolmesta osa-alueesta: johonkin kuulumisesta, osallistumisesta ja kuulumisen tunteesta. Osallisuuden toteutuminen edellyttää kaikkea kolmea yhdessä. (Nivala & Ryyänen, 2019, s. 138.) Osallisuus ja sen huomioiminen ovat tärkeä osa myös työelämää ja työelämätaitoja. Espoon kaupunginkirjaston strategiassa vuosille 2024–2030 on maininta: osallisuus on luonteva osa kirjastolaisen työtettä (Espoon kaupunginkirjasto, 2024). Kirjastojen työntekijöiden tulee huomioida osallisuuden näkökulmia työskentelyssään. Työssäoppimisessa kirjastossa tarjotaan lähes poikkeuksetta mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön erilaisilla tavoilla. Näitä voivat olla TET-harjoittelijalle kirjanäyttelyn suunnittelu, korkeakouluharjoittelijalle tapahtuman järjestäminen tai toisen asteen opiskelijalle oman näkemyksen esille tuominen kirjastolle tekemässään kurssityössään tai työnäytteessään.

Toimijuus on sisältää käsitteenä paljon samanlaisia elementtejä kuin osallisuus. Se on jopa laajempi käsite, johon usein sisällytetään osallisuuden kokemus ja tunne. Toimijuus kuvastaa kaikkea osallisuuttamme ympäröivään maailmaan sekä tekemistämme ja sosiaalisia kanssakäymisiämme. Teoksessa *Arvoa ja arvottomuutta* kuvaillaan hyvin miten laajasta ja tärkeästä käsitteestä on kyse suhteessa ihmisen hyvinvointiin ja olemiseen osana yhteiskuntaa: Me jäsenämme autonomian ja kyvykkyyden toimijuudeksi, sillä mielestämme ne ovat keskeinen osa toimijuutta. Havaitsimme myös aineistostamme, että autonomia ja kyvykkyys olivat aineistossamme sidoksissa johonkin kuulumiseen ja ihmisen paikkaan yhteisössä. (Mönkkönen ja kumppanit, 2023, s. 12.) Toimijuus liitetään myös vahvasti osaksi työelämää ja työhyvinvointia. Toimijuuden kokemus liittyykin vahvasti myös Espoon kaupunginkirjaston strategiassa mainittuun osallisuuden edistämiseen osana työntekoa.

3.2 Tietoperusta

Kirjaston ja ammattikoulun välisestä yhteistyöstä on tehty tutkimuksia, hankkeita ja julkaisuja jonkin verran. Ammattikoulujen työssä oppimista käsitellään myös omissa erillisissä julkaisuissaan, joita löytyy myös viimevuosilta. Kirjastojen ja ammattikoulujen toiminnan kehittämiseen liittyy myös verkostoja. Seinäjoen kaupunginkirjastolla on erityistehtävä, josta kulttuuri- ja opetusministeriö on antanut päätöksen vuonna 2019. Erityistehtävä käsittää lasten ja nuorten lukutaidon ja lukemisen edistämisen. Tähän liittyen Seinäjoen kaupunginkirjasto koordinoi myös vapaamuotoista verkostoa, jonka tapaamisissa keskustellaan jäsenten alustusten pohjalta kirjaston ja erilaisten toisen asteen oppilaitosten yhteistyöstä (SJK Erte, n.d.). Itä-Suomen kirjastot ovat julkaisseet vuonna 2023 oppaan *Suuri amisopas: kirjaston suuri opas amistyöhön*. Julkaisu on koottu Amisagentti-hankkeen pohjalta, joka toteutettiin vuosina 2022–2023. (Rask-Jussila, 2023, s. 3.) Suuressa amisoppaassa on yleisesti tietoa yhteistyöstä, jota kirjastot ja ammattikoulut voivat tehdä, mutta siinä ei käsitellä työelämäyhteistyötä. Kirjaston ja ammattikoulujen työelämäyhteistyöhön suoraan liittyviä julkaisuja ja tietoa ei juurikaan löytynyt yleisimmistä hakukoneista, kuten Finnasta, Google Scholarista tai Theseuksesta.

Kirjastoa ja ammatillista koulutusta koskevissa laeissa on joitakin samankaltaisuuksia. Ammatillisen tutkinnon ja koulutuksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta, kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017). Elinikäisen oppimisen ja osaamisen kehittäminen ovat myös yleisten kirjastojen laissa määritelty tavoite. Laissa mainitaan myös, että yleinen kirjasto voi toimia laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi yhteistyössä erilaisten toimijoiden, kuten oppilaitosten, kanssa. (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016.) Edellä mainittujen lakien yhteneväisyyksien perusteella on helppoa perustella kirjastojen ja ammattikoulujen välisen yhteistyön järkevyyttä.

Ammatillisessa koulutuksen ja kirjastojen tehtävissä ilmenee elinikäisen oppimisen tärkeys. Jatkuva oppiminen auttaa yksilön taitojen ja tietojen kehittymisessä, mitä voidaan pitää yleisesti hyödyllisenä alati muuttuvassa maailmassa. Tulevaisuuden työelämässä jatkuva muutos on aina läsnä. Omat kyvyt työelämän muutokseen sopeutumiseen ja jatkuva oman ammattitaidon kehittäminen ovat tulevaisuuden painopisteitä. Ammatillisella koulutuksella on tärkeä rooli tässä.

Opiskelijan tarvitsee oppia alasta tai ammatista riippumattomia yleisiä työelämätaitoja ja siirrettävää taitoa. (Arkonkoski ja kumppanit, 2021, s. 121.) Voidaan siis ajatella, että elinikäinen oppiminen auttaa myös menestymään työelämän jatkuvassa muutoksessa ja kehittää työelämätaitoja yleisesti. Työtehtävien edellyttämät koulutusvaatimukset kasvavat yhteiskunnassa jatkuvasti teknologian muutoksen myötä. Tämän seurauksena alhaista ammattitaitoa vaativien töiden osuus vähenee ja työtehtävien taitovaatimukset kasvavat. (Arkonkoski ja kumppanit, 2021, s. 114–115.) On siis entistä tärkeämpää painottaa työelämätaitojen kehitystä osana koulutusta sekä työssä tapahtuvan oppimisen painopisteinä.

3.2.1 Verkostoituminen

Kirjastojen verkostoitumistyötä on tutkittu yleisesti jonkin verran Suomessa. Paula Puustinen on tehnyt vuonna 2019 opinnäytetyön *Kirjasto keskellä kylää: verkostoituminen Hakunilan kirjastossa*, jossa on löydetty hyvin verkostoitumisen esteenä olevia ongelmakohtia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat verkostoitumisen onnistumiseen. (Puustinen, 2019, s. 58). Verkostoitumisesta löytyy paljon oppaita ja tietoa, jos aihetta tarkastellaan nuorten ja nuorisotyön kannalta. Nuorisotyö ei liity suoraan kirjaston ja ammattikoulun välisen yhteistyön tarkasteluun, mutta oppaista ja julkaisuista voi saada paljon hyvää tietoa verkostoyhteistyön tueksi sekä nuorten huomioimiseksi. Nuoret ovat työelämäyhteistyössä keskiössä kirjaston ja ammattikoulun välissä ja heidät on hyvä ottaa huomioon tarkastellessa verkostoyhteistyössä. *Verkostot haltuun: ideoita toimialarajojen ylittämiseen nuorisotyössä* -julkaisussa mainitaankin, että verkostomainen yhteistyö on olennainen osa nuorten hyväksi tehtävää työtä. Hyvä yhteistyö tukee ja vahvistaa nuorten osallisuutta ja hyvinvointia ja antaa paremmat edellytykset nuorten tukemiseen. (Airila ja kumppanit, 2016, s. 6.) Kirjaston ja ammattikoulun välisessä työelämäyhteistyössä olisi tarkoituksenomaista saada myös nuorelle opiskelijalle osallisuuden tunne, sillä opiskelija on kuitenkin se, joka suorittaa opintoihin liittyvää työtä kirjastolle.

Toimivien verkostojen aikaansaamiseksi vaaditaan työtä ja vaivannäköä. Verkostot eivät synny itsestään ja niiden alulle saaminen vaatii usein viestintäyhteyden avaamista muihin toimijoihin, jotta yhteisiä tarpeita ja tavoitteita voidaan löytää. Jos et tiedä, mitä toisella on annettavaa, et osaa pyytää apua. Jos et tiedä, mitä toinen tarvitsee, et osaa tarjota apuasi. (Järvensivu, 2019, s. 42.) Järvensivun mukaan verkostojen luominen ja ylläpito vaatii kolmea asiaa toimijoilta. Ne ovat jo edellä mainittu tarve sekä luottamus ja sitoutuminen. Verkostotyön aloittamiseksi Järvensivu antaa kaksi neuvoa: (1) Älä oleta, että verkoston jäsenet tuntevat toisensa, vaan

aloita kartoittamalla lähtötilanne. Älä tee kartoitusta verkoston puolesta, vaan yhdessä. (2) Pyri sitten rakentamaan ja syventämään keskinäistä tuntemista kokeillen ja hyödyntäen erilaisia menetelmiä, joiden avulla verkoston jäsenet (vanhat, uudet ja tarvittaessa myös potentiaaliset) pääsevät tutustumaan toisiinsa. (Järvensivu, 2019, s. 42.) Yhteisen päämäärän löytäminen on tärkeää, sillä itselle turha työ syö usein motivaatiota ja jaksamista. Kirjaston ja ammattikoulun välisessä työelämäyhteistyössä tarpeen kartoittaminen ei ole kovinkaan vaikeaa. Oppilaitos pystyy yhteistyön avulla tarjoamaan työssä oppimisen paikkoja kirjastossa opiskelijalle, ja kirjastolle tuotetaan jotain konkreettista opiskelijan työn tuloksena.

Luottamus ja sitoutuminen toimijoiden välillä auttavat ylläpitämään jo olemassa olevaa verkostoa ja helpottamaan yhteistyötä sekä aikaansaamaan tuloksia. Luottamus ja sitoutuminen kulkevat verkostotyössä käsikädessä. Luottamusta tarvitaan verkostoissa, sillä se mahdollistaa sujuvan yhteistoiminnan ja tehokkaan tiedonvaihdon. Kun luottamusta on, toimijat uskaltavat tehdä sitoumuksia yhteistyöstä, vaikka onkin aina olemassa riski siitä, että toiset osapuolet rikkovat näitä sitoumuksia. (Järvensivu, 2019, s. 53–54.) Sitoutuminen tulee siis osittain luottamuksen mukana, ja Järvensivu mainitseekin, että toimijan *halukkuus tehdä lupauksia* rakentuu luontevammin toimijan tarpeista ja odotuksista: on helpompi lupautua sellaiseen työhön, joka koetaan hyödylliseksi (Järvensivu, 2019, s. 67). Luottamuksen saaminen ja sitoutuminen verkostotyöhön eivät tapahdu itsestään, vaan niiden saavuttaminen vaatii enemmän työtä ja avointa keskusteluyhteyttä toimijoiden välillä. Kirjaston ja ammattikoulun työntekijöiden tulisi löytää nämä yhteistyötä tehtäessä.

3.2.2 Toimijuus osana osallisuuden kokemusta työssä oppimisessa

Osallisuus on laaja ja monitasoinen käsite, mutta yleisesti voidaan ajatella, että yksilön osallisuuden kokemus edistää hyvinvointia ja terveyttä. Suomessa sosiaali- ja terveyshuollon kansallinen kehittämisohjelman (Kaste) määritelmä painottaa konkreettisia sosiaalisen osallisuuden muotoja, kuten terveyttä ja hyvinvointia, seuraavasti: Osallisuus yhteiskunnassa tarkoittaa jokaisen mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaaliin suhteisiin. (Leemann ja kumppanit, 2015, s. 3). Jokaisen kokemus osallisuuden toteutumisesta on yksilöllinen, mutta edellä mainitut tekijät edistävät yleisellä tasolla hyvinvoinnin kokemusta. Osallisuuden avulla tavoitellaan hyvinvointierojen kaventumista ja yksinäisyyden lieventymistä, aktiivista kansalaisuutta ja toimivaa demokratiaa, asiakas- ja asukasosallistumista, yhteisöllisyyttä tai yhteiskunnallista vakautta (Leemann ja kumppanit, 2022, s. 94). Kirjastolain

tavoitteissa painotetaan myös aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sanavapautta sekä tavoitteen toteuttamisen lähtökohtina yhteisöllisyyttä, moniarvoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016, 2 §). Yleiset kirjastot ovat omalta osaltaan edistämässä osallisuutta ja sen seurauksena myös hyvinvoinnin toteutumista yhteiskunnassa.

Työelämässä käytetään usein käsitettä toimijuus osallisuuden sijasta, mutta osallisuus on vahvasti osana toimijuuden määritelmässä. Nuoren opiskelijan toimijuuden kokemukset ovat tärkeässä roolissa ammatillaiseksi kasvamisessa. Toimijuus on ymmärretty hyvin eri tavoin eri tieteenaloilla, mutta useimmiten sillä viitataan aktiivisuuteen, aloitteellisuuteen, osallisuuteen sekä kokemuksiin oman työn ja elämän hallinnasta kuten myös todellisiin vaikutusmahdollisuuksiin (Eteläpelto ja kumppanit, 2014a, s. 21). Vaikka työelämäyhteistyön keskiössä on ohjausta ja tukea tarvitseva opiskelija, voivat ammattikoulu ja kirjasto myötävaikuttaa opiskelijan kokemuksiin toimijuuden kautta. Kun opiskelija pääsee pohtimaan työssä oppimisen tavoitteita ja toteuttamista itse ja tuen kanssa, hänen ammattitaitonsa kehittyy ja kasvaa.

Toimijuus voidaan työelämässä nähdä tavoitteena, jossa kohtaavat niin työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet kuin työelämän muutosvaatimuksista nousevat uudistamistarpeet. Vaikutusmahdollisuudet luovat turvallisuutta ja hyvinvointia sekä mahdollisuuden kehittää omaa työtä samalla, kun ne ylläpitävät ammatillisen toimijuuden edellytyksenä olevaa oman osaamisen vahvistamista sekä parantavat työn tuottavuutta ja laatua. (Eteläpelto ja kumppanit, 2014b, s. 212). Oikealla ohjauksella, tuella, kannustuksella ja sopivalla päätösvallalla voidaan saada motivoituneita, päteviä ja itsevarmoja tulevaisuuden ammattilaisia.

4 MENETELMÄT KEHITTÄMISTYÖLLE

Tämä opinnäytetyö määräytyy kahden kysymyksen ympärille. Mitä toimiva yhteistyö edellyttää kirjastolta ja mitä toimiva yhteistyö edellyttää oppilaitokselta? Kehittämistyön näkökulma painottuu verkosto- ja työelämäyhteistyön ympärille. Kirjastolla ja oppilaitoksella on omat roolinsa toimivassa verkosto- ja työelämäyhteistyössä. Keskiössä on myös oppilas, sillä hän suorittaa varsinaisen työharjoittelun tai projektin kirjastolle. Jotta aikaisemmin mainittuihin kysymyksiin voidaan vastata, on tärkeää selvittää, mitkä kaikki elementit ovat osana toimivaa yhteistyötä. Kirjastolla, ammattikoululla ja oppilaalla voi kaikilla olla omat näkemyksensä asiasta. Tässä opinnäytetyössä keskitytään lopputuotoksen osalta Espoon kaupunginkirjaston näkökulmaan työn tilaajana.

Tutkimusmenetelmiä valittaessa tulee huomioida tarve, tavoitteet ja toimenpiteet. Edellä mainitut tutkimusmenetelmien ehdot ja esitetyt tutkimuskysymykset saivat minut kysymään, miten saan kerättyä oikeanlaista ja tyypistä aineistoa, jotta voin löytää parhaan mahdollisen lopputuloksen? Koska tutkimuskysymykset kysyvät samaa kysymystä kahden eri toimijan näkökulmasta, oli helppo kääntää katse molempien toimijoiden ammattilaisten puoleen. Konkreettista työtä verkostoyhteistyön eteen tekevillä kirjaston ja ammattikoulun työntekijöillä on näkemystä ja kokemusta siitä, mitä edellytyksiä onnistumisella mahdollisesti on. Sopivien ammattilaisten löytäminen vaati selvitystyötä ja omien verkostojeni hyödyntämistä. Monella työntekijällä voi olla hyviäkin ajatuksia siitä, mitä onnistunut verkosto- ja työelämäyhteistyö vaatii, mutta tätä opinnäytetyötä varten oli tärkeää saada aitoa käytännönkokemusta ja tietämystä tulevien johtopäätöksien tueksi.

Päädyin pohdintojen ja omien verkostojeni kartoituksen kautta keräämään aineistoa pääasiallisesti kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien avulla ja tarkemmin teemahaastattelujen kautta. Toissijaisena ja teemahaastatteluja tukevana aineistonkeruumenetelmänä aioin kerätä tietoa myös lomakehaastattelujen avulla. Mikäli lomakehaastattelut olisivat tuottaneet tarpeeksi aineistoa, niin olisin voinut analysoida niistä saamiani vastauksia kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin. Lomakehaastattelut jaettiin sopiville kohderyhmille. Valitsemiani kohderyhmiä olivat kirjastoammattilaisten omien verkostojen jäsenet, sekä lähialueen ammattikoulujen oppilaat. Kohderyhmien avulla oli tarkoitus kartoittaa yleisiä ajatuksia onnistuneesta verkosto- ja työelämäyhteistyöstä, jotta aineisto ei jää pelkästään valittujen ja haastatteluihin suostuneiden ammattilaisten ajatusten varaan.

4.1 Teemahaastattelut

Tässä opinnäytetyössä kerätään tietoa pääsääntöisesti perinteisillä tutkimuksellisilla menetelmillä ja erityisesti kvalitatiivisilla eli laadullisilla tutkimusmenetelmillä. Laadullisessa tutkimuksessa määrä ei ole merkityksellistä, vaan tutkimuksen keskiöön asetuvat yksilön omat kokemukset, näkökulmat, kulttuurilliset aspektit ja esimerkiksi ammattiosaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavan ilmiön merkitystä tai tarkoitusta. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyllä tutkimuksella on mahdollista tavoittaa myös ihmisen merkityksellisiksi koettua elämän kulkua tai omaan elämään pidemmälle jaksolle sijoittuvia asioita (Vilkka, 2021a, s. 94). Laadullista tutkimusta tehtäessä on myös hyvä huomioida kokemusten ja käsitysten ero kerätyssä aineistossa. Vilkka toteaaakin, että laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutettavaan tutkimukseen sisältyy aina kysymys: mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan? (Vilkka, 2021a, s. 94). Kirjaston ja ammattikoulun välistä verkosto- ja työelämäyhteistyötä ei ole juurikaan kehitetty tai tutkittu tähän mennessä, ja sen takia laadullisen tutkimuksen valinta tutkimusmenetelmäksi oli perusteltua. Laadullinen tutkimus painottuu usein tulevaisuuteen. Sen avulla parannetaan, kehitetään tai uudistetaan tutkittavaa kohdetta. (Pitkäranta, 2014, s. 9.)

Laadullista tutkimusta tehtäessä hyvä tutkimusmenetelmä on tutkimushaastattelu. Koska haastattelu on hyvin joustava menetelmä, se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme, 2022, luku: Haastattelun edut ja haitat). Tästä syystä tutkimushaastattelut valikoituivatkin tämän opinnäytetyön aineiston keruumenetelmiksi. Haastattelua tekevän tutkijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista tai tunteista (Hirsjärvi & Hurme, 2022, luku: Tutkimushaastattelun ominaispiirteet). Koska tutkimusaiheena on hyvien kokemusten ja käytäntöjen löytäminen työelämäyhteistyön ja verkostoyhteistyön tukemiseksi, on selvää, että teemahaastattelut olivat oiva keino tiedon keruuseen tässä opinnäytetyössä. Laadulliset tutkimukset ovat aina asiantuntijatutkimuksia (Pitkäranta, 2014, s. 22). Kokemusten ja käytäntöjen löytäminen edellyttikin asiantuntijoiden eli kirjastojen ja ammattikoulujen ammattilaisten haastattelemista. Pitkäranta jatkaa: Laadullinen tutkimus ei pyri yleistettävyyteen, vaan sen avulla pyritään saamaan asiasta syvempi ymmärrys (Pitkäranta, 2014, s.22).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Espoon kaupunginkirjaston ja ammattikoulujen välillä toteutuneita yhteistyöprojekteja ja erityisesti työelämäyhteistyöhön liittyviä projekteja sekä

verkostoyhteistyön eri vaiheita ja niitä ylläpitäviä tekijöitä. Tällaisen tiedon kartoittaminen onnistuu parhaiten haastattelemalla sellaisia kirjaston työntekijöitä sekä ammattikoulujen opettajia, jotka ovat olleet mukana toteuttamassa edellä mainittuja projekteja. Haastateltavien kirjastolaisten ei tarvitse olla Espoon kaupunginkirjaston työntekijöitä, vaan haastateltavaksi sopivat myös muiden kaupunkien tai kuntien työntekijät.

Haluttu tieto saatiin kerättyä teemahaastattelujen eli puolistrukturoitujen haastattelujen muodossa. Teemahaastattelussa tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset aiheet tai teemat, joita tutkimushaastattelussa olisi välttämätöntä käsitellä tutkimusongelmaan vastaamiseksi (Vilka, 2021a, s. 100). Opinnäytetyön tavoitteita määriteltäessä tutkimusongelma tarkentui kahden kysymyksen avulla. Teemahaastattelu sopii luontevasti selkeästi määritellyn tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Vilka jatkaa myös teemahaastattelusta: tavoitteena on, että kaikista teemoista vastaaja voi antaa oman kuvauksensa ja että haastatteluteemat on käsitelty vastaajan kannalta luontevassa järjestyksessä (Vilka, 2021a, s. 100). Teemahaastattelun ei tarvitse toteutua kuuliaisesti saman kaavan mukaan, vaan haastattelutilanne voi elää. On tärkeää saada haastateltavien omat kokemukset onnistumisista ja epäonnistumisista kuuluviin, jotta tutkimusongelmaa voidaan tarkastella laadullisen tutkimuksen näkökulmasta mahdollisimman monipuolisesti.

Laadullista tutkimusta tehtäessä tulee kiinnittää huomiota mahdollisiin haasteisiin. Tutkimushaastatteluissa on tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuskysymysten muotoon sekä saatuihin vastauksiin, niiden laajuuteen ja monitulkintaisuuteen. Sanat sisältävät aina tulkintaongelmien riskin (Vilka, 2021a, s. 102). Tulkintaongelmien riskiä kasvaa yleensä, kun tutkittavan taustoihin ei perehdytä. Vilka mainitsee: Kun tutkimuksen aineistoa kerätään teema- tai avoimella haastattelulla, ongelmana on usein, että haastattelussa mennään suoraan tutkittavaan asiaan. Käytännössä ei siis varmisteta, millaista elämää, kokemuksia tai käsityksiä vasten ihminen puhuu tutkittavasta asiasta. (Vilka, 2021a, s. 105.) Laadullista tutkimusta tehtäessä voi myös tulla eteen tilanne, jossa tutkimushaastattelussa ei saa tarpeeksi haastateltavan näkemyksiä ja kokemuksia esille eli vastaukset jäävät suppeiksi. Laadullisen tutkimusmenetelmän tiedonintressiä kirjaimellisesti noudattaessa tulisi tutkimushaastatteluissa aina välttää kysymyksiä, joihin haastateltava voi vastata *kyllä* tai *ei*. Laadullisen tutkimusmenetelmän ja sen aineiston keräämisen tavoite on siis aineiston *sisällöllinen laajuus pikemminkin kuin aineiston määrä kapaleina*. (Vilka, 2021a, s. 102, 104.)

Kartoitin teemahaastatteluihin sopivia ammattilaisia omien työverkostojeni kautta. Oli tärkeää löytää juuri ne ammattilaiset, jotka ovat jollain tasolla tehneet verkosto- ja työelämäyhteistyötä

toisen asteen oppilaitosten ja erityisesti ammattikoulujen kanssa. Valmistelin haastattelukysymykset valmiiksi (liite 1) ja lähetin ne haastattelukutsujen sekä tiedotteen ja tietosuojaselosteen kanssa sähköpostitse. Lähetin lopulta haastattelupyynnön kuudelle ammattilaiselle eri kuntien kirjastoista ja ammattikouluista. Sain sovittua neljä haastattelua kolmen viikon ajanjakson sisään ja toteutin haastattelut Microsoft Officen Teams-sovelluksen kautta. Tallensin ja litteroin haastattelut. Käsitellessäni aineistoa poistin niistä tunnistetiedot, jotta haastateltavien anonymiteetti säilyi. Käytin anonymiteetin saavuttamiseksi koodiavaimia haastateltavista. Koodiavaimet ovat haastateltavien mukaan H1, H2, H3 ja H4. H kirjain tarkoittaa haastateltavaa ja numero yksilöi ja erottelee haastateltavat toisistaan. Viitatessani tässä opinnäytetyössä haastateltaviin, käytän edellä mainittuja koodiavaimia. Haastatteluun osallistui kaksi työntekijää kirjastosta ja kaksi työntekijää ammattikoulusta. Haastateltavista kirjastojen työntekijöitä olivat H2 ja H4 sekä ammattikoulujen työntekijöitä H1 ja H3. Haastatteluihin meni aikaa puolesta tunnista tuntiin, ja jokainen haastattelu erosi hieman toisistaan haastattelukysymysten tarkennusten tai kysymysjärjestysten takia. Kaikki haastateltavat vastasivat kuitenkin kattavasti esitettyihin kysymyksiin.

4.2 Kyselylomakkeet

Teemahaastatteluiden lisäksi keräsin aineistoa opinnäytetyötä varten kyselylomakkeiden avulla. Kysytutkimuksella kerättävä aineisto on määrällistä tutkimusta. Määrällinen tutkimus toimii tutkimusmenetelmänä silloin, jos tavoitteena on saada vastauksia kysymykseen, kuinka paljon tai miten usein jokin asia ilmenee, mutta halutaan vastaus myös kysymykseen, miksi asiat ilmenevät tutkimuksen kuvaamalla tavalla (Vilka, 2021b, s. 14). Määrällisen tutkimuksen ja kyselylomakkeilla kerätyn aineiston avulla tarkoitukseni oli saada tietoa siitä, ajattelevatko kyselyyn vastanneet henkilöt määrällisesti samalla tavalla kuin teemahaastatteluihin valikoituneet ammattilaiset ja näin saada mahdollisesti tukea johtopäätöksiä varten. Jos kyselylomakkeiden vastaukset eroaisivat teemahaastatteluiden sisällöstä, olisi syytä pohtia mistä eroavaisuudet voivat johtua ja huomioida se myös arvioidessa teemahaastateltujen ammattilaisten kokemuksia ja käsityksiä verkosto- ja työelämäyhteistyöstä.

Kyselylomakkeen avulla tarkoitukseni oli tavoittaa helpommin henkilöitä, joita voi olla vaikea saada haastatteluihin osalliseksi. Näitä ovat esimerkiksi ammattikoulujen opiskelijat. Selkeään ja ytimekkääseen kyselyyn on helpompi vastata kuin suostua kasvokkaiseen haastatteluun, joka

tallennetaan. Kyselylomaketta oli tarkoitus jakaa myös Seinäjoen kaupunginkirjaston ylläpitämään kirjaston ja toisen asteen koulutuksen yhteistyöverkoston jäsenille. Määrittelin kyselylomakkeen kysymykset jo olemassa olevan verkostoyhteistyön teorian tiedon sekä teemahaastattelusta saadun tiedon kautta. Tarkoituksena oli saada myös opiskelijoiden ääni kuuluviin siitä, mitkä ovat heille tärkeitä elementtejä onnistuneessa työelämäyhteistyössä. Seinäjoen kirjaston ammattiverkoston kautta taas oli mahdollista saada ehkä jopa määrällistä tietoa onnistuneen yhteistyön kriteereistä laadullisen tutkimuksen tueksi.

Lomakehaastattelu on toimiva aineiston keräämistapa, kun tutkimusongelma ei ole kovin laaja ja tavoitteena on hyvin rajattu, esimerkiksi yhtä asiaa koskevien mielipiteiden, näkemysten, käsitysten tai kokemusten, kuvaaminen (Vilka, 2021a, s. 100.) Vilkaan viitaten tarkennan, että lomakehaastattelu suoritetaan kyselylomakkeen pohjalta. Haastattelututkimuksessa tutkija tai haastattelijä esittää kysymyksiä suoraan vastaajalle, esimerkiksi puhelimitse tai kasvotusten. Haastattelulomake muistuttaa kyselylomaketta. Erona on se, että kyselylomakkeen on toimitettava omillaan, ilman haastattelijan apua. (Vehkalahti, 2014, s. 11.)

Kyselylomake sisältää riskejä aineistonkeruumenetelmänä. Suurimmat ongelmat liittyvät vastaajien tavoittamiseen ja virheellisiin tuloksiin. Kyselylomakkeen tyypillisimpänä haittana on riski siitä, että vastausprosentti jää alhaiseksi. Tällöin puhutaan tutkimusaineiston kadosta. (Vilka, 2021a, s. 76.) Alhaiseen vastausprosenttiin voi vaikuttaa kyselyn väärät jakelukanavat, liian pitkä tai vaikeasti tulkittava kysely ja vastaajan yleinen motivaation puute kyselyä kohtaan. Lomakkeen pituutta kannattaa aina miettiä huolellisesti, sillä liian pitkä lomake saa vastaajan luopumaan vastaamisesta, ennen kuin hän on edes kunnolla tutustunut siihen (Valli, 2018, s. 83). Myös tulkintavirheet ovat yleisiä kyselylomakkeissa. Kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa täytyy olla huolellinen, sillä kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten muoto aiheuttaaakin eniten virheitä tutkimustuloksiin, sillä jos vastaaja ei ajattele samalla tavalla kuin tutkija on kysymyksen tarkoittanut, tulokset vääristyvät. (Valli, 2018, s. 81.) Kielellä ja saavutettavuudella on tärkeä rooli kyselylomakkeessa, sillä selkeällä kielellä ja oikeilla termeillä kuvatut tutkimuskysymykset vähentävät vastausten tulkintavirheitä.

Toteutin kyselylomakkeet Webropol-työkalulla. Tein aluksi kaksi erilaista kyselyä, toisen kirjastoalan ammattilaisille Seinäjoen kaupunginkirjaston ylläpitämään verkoston jäsenille lähetettäväksi ja toisen ammattikoulun opiskelijoita varten. Molemmissa kyselylomakkeissa oli tär-

keätä huomioida vastaajan anonymiteetti sekä vastaamisen vapaaehtoisuus. Määrittelin esitettävät kysymykset teemahaastattelun kysymyslistan pohjalta ja muokkasin kyselylomakkeet oman arvioni mukaan kohderyhmälle sopivan pituisiksi ja tiiviiksi. Hyödynsin kysymyksien vastausvaihtoehdoissa niin avoimia kysymyskenttiä, valintakysymyksiä, monivalintakysymyksiä, matriisi-asteikkokysymyksiä sekä liukukytkintä. Kirjastoalan ammattilaisille tekemässäni kyselylomakkeessa oli kymmenen kysymyskohtaa ja ammattikoulun opiskelijoille oli puolestaan viisi kysymyskohtaa. Ammattikoulun opiskelijoille oli myös ylimääräinen kohta yhteystietojen jättämistä arvontaa varten, mutta yhteistietojen kerääminen ei ollut osana tutkimusaineiston keräämistä. Kirjastoalan ammattilaisista kyselylomake jaettiin sähköpostilistan kautta 42 henkilölle, ja kyselylomakkeeseen vastausaika oli yksi kuukausi. Kahden viikon kuluttua kyselylomakkeen lähettämisestä sähköpostilistan henkilöille laitettiin muistutusviesti vastaamisen tärkeydestä. Kyselylomakkeeseen vastasi lopulta 12 kirjastoalan ammattilaista. Vastaajia oli siis noin kolmasosa (29 %) kyselyn saajista. Jätin itseni pois laskusta, koska olen yksi 42 verkoston jäsenestä.

Ammattikoulun opiskelijoille tehty kysely oli tarkoitus jakaa kahden eri ammattikoulun opiskelijoille. Molemmissa tapauksissa kysely jäi lopulta jakamatta opiskelijoille aikatauluongelmien takia. Selvitin aluksi ammattikoulujen yhteyshenkilöitä kyselyn jakamista varten. Kahden viikon selvittelyn sekä useiden sähköpostiviestien ja muutaman puhelun jälkeen sain oikeat henkilöt tavoitettua. Toinen ammattikoulu olisi jakanut kyselyäni eteenpäin opiskelijoille, mutta prosessi eteni lopulta liian hitaasti sairastapausten ja loma-ajan takia. Vastausten keräämiseen olisi lopulta jäänyt kohtuuttoman vähän aikaa. Tutkimusaineiston kato olisi ollut lähes väistämätön tässä tapauksessa. Toisella ammattikoululla oli taas hyvin pitkä käsittelyaika tutkimusluvan hakemiselle. Tässäkin tapauksessa kyselylle ei olisi ollut riittävästi vastausaikaa tutkimusaineiston kadon estämiseksi. Opinnäytetyössä käsitellään näin ollen teemahaastatte- luilla ja kirjastoalan ammattilaisille tehdyllä kyselylomakkeella kerättyä aineistoa (liite 2).

4.3 Eettisyys aineiston keruussa

Tieteellistä tutkimusta tehdessä tulee huomioida tutkimuksen eri vaiheiden eettisyyden näkökulmat. Tutkimusetiikan huomioiminen lisää tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Tutkimusetiikassa otetaan huomioon hyvät tieteelliset käytännöt eli HTK-ohje, jonka käyttöön olen myös Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijana sitoutunut. *Hyvällä tieteellisellä käytännöllä* tarkoitetaan, että tutkijat noudattavat eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä

ja tutkimusmenetelmiä. Käytännössä tämä merkitsee, että tutkija käyttää tutkimuksessaan sellaisia tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, jotka tiedeyhteisö on hyväksynyt. (Vilka, 2021a, s. 37.) Aineiston keruuseen liittyviä huomioitavia eettisiä seikkoja ovat aineistohallintasuunnitelman laatiminen, henkilötietojen käsittely, eettisen ennakoarvioinnin tekeminen, tutkimuslupien pyytäminen, suunnitelma ja tiedotus aineiston säilyttämisestä sekä omistajuudesta ja tutkittavien tiedottaminen sekä tietosuojaselosteiden laatiminen.

Tutkimuksen eettisyyden tarkastelu alkoi opinnäytetyön kannalta eettisellä ennakoarvioinnilla ja tämän jälkeen aineistohallintasuunnitelman laatimisella. Eettisen ennakoarvioinnin perusteella kävi selväksi, että tätä opinnäytetyötä varten kerättävä aineisto ei vaadi eettisen ennakoarviointilausunnon pyytämistä ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta. Opinnäytetyössä ja aineiston keruussa eivät täyttyneet eettisen ennakoarvioinnin tarpeellisuuden kriteerit. Niitä olivat kyselyillä ja haastatteluilla kerättävän aineiston kerääminen alle 15-vuotiailta, tutkimukseen osallistuvalla aiheutuvat arkielämään liittyvät riskit tai turvallisuusuhkat, fyysisen koskemattomuuden puute tai voimakkaiden ärsykkeiden aiheutuminen tutkittavalle tai hänen lähipiirilleen. Opinnäytetyössä kerättävä aineisto perustuu myös tutkittavan omaan vapaaehtoiseen suostumukseen. Aineistohallintasuunnitelman tuella pohdin tulevan kerättävän aineiston laatua ja sen kautta eettisiä näkökulmia erityisesti henkilötietojen tietoturvan kannalta. Kehittämistyön aloittaminen vaati myös tutkimuslupien selvittämistä ja hakemista eri organisaatioilta. Espoon kaupunginkirjastolta minun ei ollut tarvetta hakea erillistä tutkimuslupaa, sillä tutkimukseen ei liittynyt kyselyitä, joihin olisi pakollista vastata, eikä tutkimuksen suorittaminen edellyttänyt kaupungin toimijoiden niin sanottua tarkkailua.

Eettisen tarkastelun ja aineistohallintasuunnitelman pohjalta opinnäytetyössä kerättävä aineisto vaati joitakin toimenpiteitä. Vaikka opinnäytetyössä haastatteluilla ja kyselyillä kerättävä aineisto on anonymisoitua, niin alkuperäisissä tallenteissa on aina riski henkilön tunnistamiseen. Laadin näiden havaintojen pohjalta haastateltaville tiedotteen tutkimuksesta. Tein myös kaksi erilaista tietosuojaselostetta. Yhden haastateltaville sekä yhden ammattikoulun opiskelijoille arvonnassa kerättävien henkilötietojen käsittelyyn liittyen. Henkilötietojen käsittelyssä otin huomioon aineiston säilytysaja sekä tietoturvalisen säilytyksen. Henkilötiedot ovat koko opinnäytetyön tekemisen ajan suojattu koulun tai työpaikkani salasanoilla ja käyttäjätunnuksilla. Käsitellessäni haastatteluaineistoa käytin koodiavaimia haastateltaville henkilötietojen sijaan.

Eettinen tarkastelu käsitti myös haastattelutilanteiden etukäteispohdintaa. Jotta saatava aineisto kuvaisi mahdollisimman tarkasti haastateltavan omia näkemyksiä ja ajatuksia, koitin valmistautua haastattelutilanteisiin etukäteen mahdollisimman hyvin. Tämä alkoi jo haastattelupyynnöitä lähetettäessä niin, että pyynnöt sisälsivät tarvittavat tiedotteet ja tietosuojaselosteen sekä haastattelukysymykset, jotta haastateltavalla olisi mahdollisimman hyvä käsitys haastattelutilanteesta ja aineiston jatkokäsittelystä, ennen kuin hän päättää suostumisestaan haastatteluun. Haastattelutilanteen ollessa käynnissä pyrin vaikuttamaan mahdollisimman vähän haastateltavan ajatuksiin ja vastauksiin. Koin tämän ajoittain melko haastavaksi, sillä tutkittavan aiheen mielenkiintoisuuden takia olisi ollut mielekästä käydä syvempää keskustelua aiheesta, mutta ylimääräinen keskustelu olisi saattanut vaikuttaa haastateltavan vastauksiin. Koin kuitenkin, että sain pidettyä haastattelutilanteet melko ammattimaisina ja haastateltavat kertoivat asiat oman kokemuksensa pohjalta ilman vaikuttamista. Huomasin myös, että valmiiksi laatimani kysymykset vaativat haastattelutilanteissa jonkin verran tarkentamista ja avaamista. Haastateltavien taustat ja kokemukset vaihtelivat myös jonkin verran, ja tämä teki jokaisesta haastattelusta hieman erilaisen.

4.4 Aineiston analyysimenetelmät

Tämä opinnäytetyö sisältää kahta erityyppistä kerättyä aineistoa ja sen perusteella aineistoa analysoidaan eri menetelmien kautta. Haastattelut ovat laadullista aineistoa, ja kyselyillä kerätyt vastaukset taas määrällistä sekä myös osittain laadullista aineistoa. Laadullista aineistoa analysoidaan pääsääntöisesti sisältöanalyysin keinoin tässä opinnäytetyössä. Määrällistä aineistoa analysoidaan havaintomatriisien avulla.

Teemahaastatteluiden käsittely ja analyysi sisältää useita vaiheita. Haastattelut oli tallennettu videotiedostoina, joista litteroin puheen tekstitiedostoksi. Käsittelin litteroidut haastattelut ja poistin henkilötiedot niistä. Aineiston käsittelyssä jaoin haastateltavien vastaukset esitettyjen kysymysten ja teemojen perusteella. Teemoihin jakaminen helpottaa aineiston tarkastelua ja tulosten analysointia, kun aineisto on yhtenäisempää aiheiden perusteella. Kaikkiaan kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, s. 79.) Kysymysten ja teemojen jaottelun lisäksi tarkastelin aineistoa tyypeittäin. Sarajärvi ja Tuomi mainitsevat sisältöanalyysin tyypeistä: Esimerkiksi tiettyjen teemojen sisältä etsitään näkemyk-

sille yhteisiä ominaisuuksia ja muodostetaan näistä yhteisistä eräänlainen yleistys, tyyppiesimerkki. Tyypittelyssä tiivistetään joukko tiettyä teemaa koskevia näkemyksiä yleistykseksi. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, s. 79.) Tyypittely oli toimiva analysointimenetelmä tässä opinnäytetyössä, sillä tarkoituksena oli määritellä onnistuneen yhteistyön käytäntöjä. Tätä varten tarvittiin yleistyksiä haastateltavien ajatuksista ja kokemuksista, joiden perusteella mahdollinen opas tai ohje muodostetaan. Kyselyissä olleiden avoimien vastauskenttien aineistoa oli myös hyödyllistä analysoida teemojen ja tyyppien mukaan.

Kyselylomakkeita analysoidessani ensimmäinen vaihe oli kysymysten numeroiminen aineiston käsittelyn helpottamiseksi. Kyselyissä käytettiin useampaa eri kysymystyyppiä, ja sen perusteella määrällisen aineiston analysointia oli mahdollista tehdä eri menetelmien avulla. Edellä mainitsinkin jo, että avoimien vastauskenttien kysymyksiä analysoin laadullisin menetelmin. Kirjastoalan ammattilaisille lähetetyssä kyselyssä oli kaksi liukuasteikko, jotka oli numeroitunollasta kymmeneen. Liukuasteikon avulla vastaaja pystyi kertomaan, kuinka samaa tai eri mieltä vastaaja oli jonkin tietyn väittämän kanssa. Kyselylomake sisälsi myös kaksi valintakysymystä. Liukukytinkysymysten ja valintakysymysten vastauksista kokosin havaintomatriisin, jonka avulla oli helppo analysoida vastausten arvoja. Monivalintakysymyksiä oli myös kaksi, ja muodostin niistä omat havaintomatriisit, joiden perusteella voi havainnoida, kuinka monta kertaa tiettyjä vastausvaihtoehtoja valittiin. Havaintomatriisin muodostaminen on tärkeässä osassa määrällisen aineiston analysoimisessa. Vasta havaintomatriisista voidaan laskea erilaisia keskilukuja, kuten aritmeettinen *keskiarvo* (havaintojen summa jaetaan niiden lukumäärällä), *mediaani* (muuttujat asetetaan järjestykseen ja mediaani on niistä keskimäinen), *moodi* (muuttujan arvo, jota on eniten) sekä hajontoja ja korrelaatioita (Vilka, 2021a, s. 90).

Vertailin haastattelujen ja kyselyiden analysoinnin tuloksia keskenään ja muodostin sen perusteella mahdollisimman todenmukaisen kuvan siitä, mitkä ovat ne hyväksi todetut toimintatavat ja käytännöt, jotka tukevat verkosto- ja työelämäyhteistyön tekemistä kirjastojen ja ammattikoulujen välillä. Määrällisessä tutkimuksessa pelkät havaintomatriisit eivät anna tarvittavaa tietoa aineiston laadusta, kuten Vilka neuvoo opiskelijoita teoksessaan *Näin onnistut opinnäytetyössä*. Havaintomatriisi esittää järjestelmällisesti havaintoyksiköiden antamat tiedot, jotka analysoidaan valitulla tavalla. Toisin sanoen havaintomatriisi on sekä tutkimusaineiston että analysoinnin apuväline. (Vilka, 2021b, s. 107.) Käsittelin havaintomatriiseissa olevan tiedon niin, että sain muodostettua havainnollistavia taulukkoja. Taulukkoista saatujen tietojen perusteella pohdin niiden suhdetta haastatteluista analysoituun aineistoon.

5 ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin keräämäni haastatteluaineiston teemoittain ja tyypeittäin. Kyselylomakkeen vähäisen vastaajamäärän takia päädyin analysoimaan vain avoimien vastauskenttien vastaukset laadullisilla tutkimusmenetelmillä teemoittain ja tyypeittäin, kuten teemahaastattelujenkin vastaukset. Vastaajamäärän ollessa alle 30 % 41 vastaajasta ei tehtävää analyysia ja sen tulkintaa voisi pitää määrällisesti kovinkaan luotettavana valinta- ja liukukytkekkenttien kysymyksien osalta. Jos vastaajia olisi ollut yli puolet, niin silloin tulosta olisi voinut pitää luotettavampana sen kattaessa enemmistön ajatukset ja mielipiteet. Tarkastelin litteroituja ja anonymisoituja teemahaastatteluja eri näkökulmien kautta löytääkseni vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Teemoiksi nousivat teemahaastattelujen kysymysten pohjalta verkostoitumiseen ja työelämäyhteistyöhön vaikuttavat positiiviset ja negatiiviset tekijät, kirjaston ja ammattikoulun rooli sekä opiskelijoiden huomioiminen työelämäyhteistyön keskiössä. Vastauksien jaottelun teemoittain ja tyypeittäin on tarkoitus helpottaa eroavaisuuksien ja yhteneväisyyksien löytämistä ja näin tukea lopulta aineiston ja tietoperustan perusteella tekemiäni johtopäätöksiä. Haastateltavat kertoivat oman ammattinäkökulmansa ja -kokemustensa kautta verkostoitumisesta, työtehtävistään ja työelämäyhteistyöstä laajasti ja kattavasti. Kyselylomakkeiden avovastaukset olivat jo kysymysten perusteella teemoittain. Tyypittelin jokaisen kysymyksen vastaukset teemojen alla.

5.1 Huomioita verkostoitumisesta

Verkostoitumisen teemat nousivat teemahaastatteluissa esille usean eri esitetyn kysymyksen kohdalla, ja haastateltavilla oli monipuolisia ajatuksia ja kokemuksia siihen liittyen. Jaottelin verkostoitumiseen liittyviä vastauksia tyypeittäin koskien resursseja ja kontaktien luomista, verkostojen tarpeellisuutta, tarvetta ja kehittämistä. Haastateltavien vastauksista löytyi paljon samankaltaisia ajatuksia keskenään liittyen verkostojen haasteisiin. Tarkastelin tutkimusaineistoani ja huomasin, että haastateltavien vastauksissa nousi esiin yhteneväisesti kaksi haastetta, jotka estävät tai hankaloittavat verkostojen syntymistä.

Ensimmäinen haaste verkostojen syntymisessä oli tietämättömyys kirjaston tarjoamista palveluista. H1 kertoi seuraavaa:

Nyt mulla on tietysti hyvin rajallinen kokemus tästä asiasta, mutta se että et ylipäättään että on tällaisia verkostoja ja saa näitä juttuja, että meidänkin koulussa kauhean

monelle on tullut yllätyksenä, että on tällä niinku [verkosto] yhteistyötä tai niinku niinku kulttuuripuolen tai kirjaston puolen kanssa. (H1)

Myös kirjaston puolella oli havaittu samanlaisia haasteita toimijoiden tuntemattomuuden suhteen. H4 kertoi, että ammattikoulujen puolelta ei oikein osata toivoa (palveluita), ja se on myös vaikuttanut siihen, että kirjaston on ollut vaikea hahmottaa, mitä he voisivat tarjota ammattikouluille.

Haastateltavat kokivat toisena haasteena saatavilla olevien resurssien puutteet. Heidän mainitsemiaan resursseja olivat ajankäyttö ja työaika, jaksaminen ja työntekijöiden määrä. Ajankäyttö nousi esille kolmen haastateltavan vastauksissa, ja se tuntuikin olevan suurin haaste kirjastojen ja ammattikoulujen verkostojen muodostumisen kannalta. Verkostojen luomiselle tulisi löytyä yhteistä aikaa, ja H2 kertoi erään verkoston käynnistämiseen menneen jopa vuosi aikaa. Yhteisen työajan löytäminen verkostojen luomiselle ja ylläpitämiselle toistui myös kahden haastateltavan vastauksissa. Yksi haastateltavista kertoikin seuraavaa:

Elikkä tota, että se opettajan työ on niin rajattu se aika milloin me pystytään työskentelemään ja käytännössähän me emme työskentele, emmekä saa työskennellä ohi työaikojen. Eli mitkään iltatyöt ei ole kauhean luonteisia. Viikonlopputyöt, ne pitää erillisesti anoa, että me saadaan tehdä viikonloppuisin töitä. Joka taas sitten kirjastolla missä tehdään paljon iltapainotteista työtä esimerkiksi nuorisopuolella ja sitten viikonloppuisin niin on, heillä on niinku ihan erilaiset roolit ... niin noi yhteydenpidon ajat saattaa olla aika hitaita, että siinä tulee ihan luonnollisestikin semmoisia pitkiä taukoja. Sitten jos siihen sattuu vielä opettajan vapaajakso väliin, niin ne saattaa yllättäen venyä niinku viikoiksi ennen kuin saa yhteyden toiseen ihmiseen. (H3)

Ajankäytön ja yhteisen työajan löytyminen koettiin suurimmaksi kompastuskiveksi verkostojen syntymisessä. Jos ammattilaisilla ei ole aikaa tavata, saati ylläpitää yhteistyötä, ei silloin synny verkostoja. Verkostot vaativat läsnäoloa ja työpanosta. Timo Järvensivu neuvookin tähän liittyen teoksessaan *Verkostojen johtaminen*: Verkostotyöhön käytettävän ajan perusteleminen esimerkiksi omalle työnantajalle voi olla haastavaa, koska verkostotyön hyödyt on vaikeampi hahmottaa ja perustella kuin perustyö. Ajankäytön priorisointia voi helpottaa investointiajattelu: panostus tavoitteelliseen verkostotyöhön ei ole vain kustannus, vaan investointi parempaan tulevaisuuteen. (Järvensivu, 2019, s. 101.) Verkostotyön on tarkoitus hyödyttää ja vastata kaikkien osapuolten tarpeisiin. Mielestäni on syytä pohtia omassa työssään verkostoyhteistyön tuomia etuja verrattuna siihen tarvittavaan aikaan.

Kontaktien luominen nousi resurssien lisäksi esille useammassa haastatteluvastauksessa. Kolme haastateltavaa neljästä koki kontaktien ja suhteiden luomisen haastavaksi ja työlääksi

verkostotyössä. Haastavuudesta H2 mainitsi, että jos ei ole olemassa mitään perinnettä tai olemassa olevia keskusteluyhteyksiä, niin (yhteistyön) aloittaminen voi olla todella haastavaa, sillä usein käytettävissä ovat vain julkisesti verkossa saatavilla olevat yhteystiedot. Myös toinen haastateltava mainitsi ensimmäisten kontaktien löytämisen haastavaksi, ja ajattelenkin, että verkostotyö voi jopa kaatua edellä mainittuihin ongelmiin. Kontaktien löytymisen vaikeus liittyy myös resursseihin. Onko työntekijöillä aikaa ja intoa vastata yhteydenottoopyyntöihin, jos he eivät tiedä toisen toimijan osaamisesta tarpeeksi ja työaika on vähän? Oma työyhteisöä kannattaa käyttää hyödyksi kontaktien löytämisessä:

Huomioon on hyvä ottaa se, että ensinnäkin niinku sä kartoitat sieltä sun työympäristöstä, että minkälaisia verkostoja ihmisillä on. Että, että tota mä sain no jalkani oven väliin sillä että [kollegalla] oli ollut yhteistyökuvioita [oppilaitoksen] kanssa ja siellä oli tuttu opettaja, jonka kanssa oli tehty näitä erilaisia työharjoitte-
luja kirjastoon, niin se meni ihan sitä kautta. (H4)

Omasta työyhteisöstä löytyviä ulkopuolisten toimijoiden kontakteja kannattaa hyödyntää. Jos kontakteja joutuu luomaan tyhjästä, kannattaa panostaa itsensä esittelyyn ja selvittää etukäteen, mitä toinen toimija tekee, jotta yhteistyötä on helpompaa perustella. Kuten luvussa kaksi oli jo mainittu verkostotyöstä: Jos et tiedä, mitä toisella on annettavaa, et osaa pyytää apua. Jos et tiedä, mitä toinen tarvitsee, et osaa tarjota apuasi. (Järvensivu, 2019, s. 42.) Mielestäni ei ole syytä vältellä kontaktien luomista, koska se on haastavaa. Yhteydenottoa suunniteltaessa kannattaa miettiä yhteistyön tarve ja mahdolliset hyödyt valmiiksi, jotta toisen osapuolen on houkuttelevampaa lähteä yhteistyöhön mukaan.

Tarpeen tunnistamisessa oli verkostoitumiseen liittyvissä haastatteluvastauksissa eniten eroavaisuuksia. Tarve verkostotyölle oli tunnistettu ja yhteistyö koettu hyödylliseksi yhden haastateltavan vastauksessa. Kaksi haastateltavaa oli myös sitä mieltä, että verkostoyhteistyön tarvetta ei ole tunnistettu riittävästi ja yhteistyö oli saattanut olla hankalaa sen takia. Tarpeen tunnistamisen ongelmat ilmenivät muun muassa seuraavalla tavalla:

Jos he on pärjännyt ennen tosi hyvin, niin niin on tosi niinku tavallaan on sillä suuri riski, että se oppilaitos asettaa sen yhteistyön jatkuvuuden opettajien oman harkinnan varaan, jolloin niitä palveluita pitää tavallaan loputtomasti myydä ja niitä varataan tosi hajanaisesti sen mukaan mitä opettaja mikä opettajan fiilis on. (H3)

Toisaalta haastateltavien vastauksissa ilmeni myös, että verkostotyön tarpeiden tunnistamisesta seuranneen yhteistyön käynnistyminen lisäsi toimijoiden välistä kehittämistyötä ja uusien ideoiden syntymistä. Järvensivu kiteyttääkin hyvin: Verkostotyö ei ole itsetarkoitus, vaan sitä tehdään aina jostain syystä. On tarve saada jotain aikaiseksi. (Järvensivu, 2019, s. 156.)

Haastatteluaineistoni perusteella ammattilaiset kokevat työssään niin haasteita kuin onnistumisia verkostoyhteistyön suhteen. Haasteet painottuvat enemmän resursseihin liittyviin ongelmiin haastateltavien vastauksissa, sillä kahdeksasta resursseihin liittyvästä vastauksesta kuudessa puhuttiin resurssien puutteiden aiheuttamista haasteista verkostotyössä. Verkostotyön kontakteihin liittyvissä vastauksissa haastateltavillani oli tasaisesti niin neutraaleja, positiivisia kuin negatiivisia kokemuksia. Verkostotyöhön liittyen nousi myös positiivisia ajatuksia ja onnistumisen kokemuksia. Haastateltavista kaikki kokivat verkostoyhteistyön onnistumiseen vaikuttavan työntekijän henkilökohtainen innostus ja kiinnostuminen toisesta toimijasta. Haastateltavat kokivat innostuksen auttavan verkostojen kehittämistyössä, ja H1 kertoikin innostuksen olevan valmiutta kehittää uutta ja niin olleen sen olevan tärkeää. Positiivisella asenteella oli suuri merkitys myös H3:n mielestä:

Itse asiassa kaikki jotka olen tavannut, niin niin kun ne ihmiset, joiden kanssa me olemme tekemisissä, niin he ovat olleet kaikki erittäin innostuneita, motivaatio motivoituneita, kiinnostuneita ja halukkaita tekemään niinku erilaisia ratkaisuja, löytämään ratkaisuja. (H3)

Tyypittelin kyselylomakkeiden verkostoitumiseen liittyvät vastaukset toimijoiden roolien ja aktiivisuuden, resurssien, organisaation tuntemisen sekä kontaktien mukaan. Vastausten monipuolisuuden takia tyypittelin myös yksittäisiä aiheita kohtaan ”muut”. Kyselylomakkeiden avovastauksista ilmeni samankaltaisia huomioita kuin temahaastatteluista. Verkostoitumisen haasteina nousivat useimmiten esille ongelmat resurssien kanssa, kuten ajalliset haasteet sekä koulujen puolelta aikataulutukselliset ongelmat. Myös kontaktien löytäminen koettiin haastavaksi. Opettajat eivät vastanneet yhteydenottopyyntöihin tai oikeaa henkilöä on ollut vaikea kartoittaa oppilaitokselta. Passiivinen asenne mainittiin useimmiten ammattikoulujen puolelta. Tärkeiksi verkostotyötä huomioitaviksi tekijöiksi kyselylomakkeiden vastaajat nimesivät aktiivisuuden yhteydenpidossa sekä toisen toiminnan tunteminen. Tarpeiden kartoittaminen nousi myös kahdessa vastauksessa esille huomioitavana tekijänä. Verkostotyöhön ja niiden luomiseen liittyy paljon erilaisia haasteita, mutta niiden yli on mahdollista päästä positiivisella ja kiinnostuneella asenteella.

5.2 Toimijoiden roolit ja työelämäyhteistyö

Kirjastot ja toisen asteen oppilaitokset eroavat organisaatioina, mutta molempien toimintaa velvoittavat ja ohjaavat lait. Perinteisesti kirjastot ovat tarjonneet toisen asteen oppilaitoksille pal-

veluitaan, kuten vinkkauksia ja kirjapakettien kokoamista, tiedonhaun opastusta, mediakasvatusta sekä erilaisia työpajoja. Kirjastolaki on perinteisemmässä kirjastotyössä ja palveluiden tarjoamisessa vahvasti taustalla. Yhteistyö on alkanut kasvaa myös toiseen suuntaan työelämäyhteistyön kehittyessä hiljalleen. Oppilaitokset ovat ottaneet aktiivisempaa roolia kirjastoja kohtaan. Haastateltavat kertoivat niin omista rooleistaan kirjaston ja ammattikoulun välisessä yhteistyössä kuin työelämäyhteistyön kehittymisestä. Käsittelin teemahaastattelujen aineiston niin, että tyypittelin vastaukset kirjaston ja ammattikoulun roolin mukaan sekä työelämäyhteistyön taustalla löytyvien vaiheiden mukaan.

Teemahaastatteluissa ilmeni, että yhdellä haastateltavista ei ollut suoraa kokemusta kirjaston ja ammattikoulun välisestä työelämäyhteistyöstä, mutta hän näki mahdollisuuksia ja potentiaalia sille oman ammattinsa näkökulmasta:

Meillähän on paljon semmoisia niinku kirjoilla olevia oppilaita, opiskelijoita, joille sopisi nimenomaan tuollainen tuollainen niinku vaikka kirjastossa tietyt työtehtävät ja silloinhan voisi ajatella, että niinku se olisi niinku heille erinomainen paikka.
(H1)

H2 näki myös, että potentiaalia laajalle työelämäyhteistyölle on paljonkin, sillä ammattikoulussa opiskellaan useita sellaisia aloja, joissa olisi mahdollisuuksia tehdä harjoitteluja kirjastolle. Tällä hetkellä hänen työpaikallaan harjoitteluja tekevät enimmäkseen datanomi- ja kirjastoalan opiskelijat. H1 pohti myös koulutuslinjojen erilaisia mahdollisuuksia kirjastossa tehtävässä työharjoitteluissa, ja potentiaalisia opiskelijoita olisivat hänen mielestään muun muassa lähihoitajat, logistiikka- ja media-alan opiskelijat, pintakäsittelijät sekä myös tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen eli TUVA-opintojen opiskelijat. Oman työkokemukseni kautta näen myös mahdolliseksi edellä esitettyjen opiskelijoiden työharjoittelut kirjastossa. Lähihoitajat voisivat tehdä ryhmänohjaukseen liittyviä työtehtäviä, pintakäsittelijät ja luovien alojen opiskelijat voivat ja ovat tehneetkin kirjaston ilmettä tai mainontaa parantavia harjoitteluita ja työnäytteitä. Espoon kaupunginkirjastolla on myös vahva logistinen puoli, kun aineisto liikkuu kirjastojen välillä.

Kahdella haastateltavalla oli laajempaa kokemusta kirjaston ja ammattikoulun työelämäyhteistyöstä ja sen kehityksestä nykyisen uransa aikana. H4 kertoi työelämäyhteistyön kehittymisestä seuraavasti:

Niin se oli tavallaan niinku sivutuote, joka yhtäkkiä niin kun pompsahtikin aika isoa rooliin. Ja sitä on tehnyt tosi aktiivisesti ja se on niinku semmoinen mitä nyt kiinnostaa monella taholla. [Naapurikunta] nappasi tästä kanssa, että että täähän voi olla just se kohta mihin missä me päästään sinne ammattikoulujen maailmaan. (H4)

Haastatteluista saamani aineiston perusteella työelämäyhteistyön kehittymistä oli ajanut eteenpäin niin ammattikoulujen opintoihin liittyvät pakolliset työssä oppimiset ja työharjoittelut kuin kirjaston mahdollisuus tarjota hieman tavallisesta poikkeavaa harjoittelupaikkaa opiskelijoille. H3 kertoi, että pääsääntöisesti opiskelijat etsivät itse työpaikat ja ilmoittavat siitä harjoittelun ohjaajalle. Kirjaston kanssa tehtävässä työelämäyhteistyössä on kuitenkin huomioitu opiskelijoita, joilla voi olla haasteita itsenäisessä työhaussa. H3 kertoi kirjastolle tehtävien työharjoittelujen taustoista seuraavasti:

Elikkä tota kirjastolla usein meiltä lähtee opiskelija harjoitteluun, joka jostakin syystä ei pysty itse hankkimaan harjoittelupaikkaa niinku tuolta vapaalta kentältä ja siihen liittyy usein hyvin paljon terveydellisiä syitä tai muita oppimisvaikeuksia vaikeuksiin liittyviä syitä ynnä muita. Eli eivät ole vielä siinä vaiheessa työharjoittelua tai työelämäänsä, tai saattaa olla että eivät koskaan tule olemaan, että he pysyisivät vapaalla kentällä tekemään asiakastyön esimerkiksi graafista suunnittelua jollekin asiakkaalle, niin siinä tapauksessa kirjasto on ollut meille erinomainen vaihtoehto, koska siellä on sitten vastassa taas henkilökuntaa, jolla on ammattiosaimista esimerkiksi nuorisotyöstä ja pedagogisesta työskentelystä. (H3)

Kaikkien neljän haastateltavan kokemusten ja ajatusten perusteella ajattelisin, että kirjasto voi tarjota työssä oppimisen mahdollisuuksia usean eri alan opiskelijoille. Kirjasto on erityis asemassa yhteiskunnallisena toimijana siinä, että sillä voi olla mahdollisuuksia tukea myös opiskelijoiden erityistarpeita. Oman tietämykseni mukaan työyhteisöstäni, Espoon kaupunginkirjastossa, löytyy useiden eri koulutusalojen ammattiosaajia perinteisten kirjastoalan koulustaustojen lisäksi.

Työelämäyhteistyötä tarkastellessa on tarpeellista huomioida kirjaston ja ammattikoulun erilaiset roolit ja tehtävät. Kaksi haastateltavaa, joilla oli kokemusta työelämäyhteistyöstä, olivat mahdollistaneet opiskelijoille enimmäkseen luoviin aloihin liittyviä töitä. H4 kertoo oman roolinsa olevan pitkälti kirjaston yhteyshenkilönä toimiminen. Ammattikoulun opettaja ottaa häneen yhteyttä ja kyselee, onko tarjota töitä jollekin tietylle oppilaille. Vastavuoroisesti hän saattaa myös ottaa oppilaitokseen yhteyttä ja kysyä, olisiko heillä opiskelijaa tekemään jotain tiettyä työtä. Ammattikoulun opettajan rooliin kuuluu temahaastattelujen vastausten perusteella enemmän käytännöntyötä neuvotteluiden, sopimusten ja työpaikkaohjaajan koulutuksen parissa. Työelämäyhteistyö voi olla kirjaston kannalta hyvinkin erilaista. Oman ja H2:n kokemus-

ten mukaan kirjastolta vaaditaan enemmän ohjaustyötä, jos kyseessä on esimerkiksi kirjastoalan opiskelija tai datanomi. Opiskelijalle annettavat työtehtävät määräytyvät pitkälti hänen alansa mukaan. Luovien alojen työtehtävistä H4 kertoo hyvistä kokemuksista opiskelijoiden kanssa:

Että tota ja samaten näistä työnannoissa, tehtävänannossa kun mä kierrätän [kirjastossa], niin ne on ollut mun mielestä hirmu hyviä, tärkeitä, hedelmällisiä keskusteluja siitä. Ja sitten se on musta ollut aivan mahtavaa miten ne opiskelijat nappaa siinä jo sen semmoisen niinku meidän sanoman, että minusta on ollut hienoa minkälaisia, miten ne on sen niinku meidän toiveet ottanut jostain monimuotoisuudesta siitä, että kaikki on tervetulleita, tällaisia niin niin musta tässä on semmoinen vähän kaksoisagentin rooli. (H4)

Haastatteluaineiston perusteella voin todeta, että työelämäyhteistyö voi tuoda lisää sisältöä niin ammattikoulun työssä oppimiseen kuin kirjaston arkeenkin. Työelämäyhteistyö vaatii aikaa ja vaivaa, mutta sillä voi olla suuri merkitys opiskelijan opintojen edistymisen kannalta. Joskus voi myös käydä niinkin, että työelämäyhteistyössä toivottuja tehtäviä ei pystytä toteuttamaan. H3 kertoo, että joskus tulee eteen tilanteita, joissa toivotulle työlle ei vain löydy sopivaa opiskelijaa toteuttamaan sitä. Työelämäyhteistyön tavoitteet ja toteutus voivat vaihdella hyvinkin paljon ja joskus on hyväksyttävä myös se, että se ei välttämättä onnistu.

Kyselylomakkeen avovastauskentässä oli kysymys siitä, minkälaista työelämäyhteistyötä vastaaja oli tehnyt omassa kirjastossaan toisen asteen oppilaitosten kanssa. Tyypittelin vastaukset kirjastoalan opiskelijoiden harjoittelun, työssä oppimisen ja projektien perusteella. Vastauksista kävi ilmi, että vastaajien kokemukset työelämäyhteistyöstä rajoittuivat hyvin pitkälti työssä oppimisjaksojen harjoittelupaikkojen tarjoamiseen. Vastauksista ei ilmennyt enempää, minkä alan työssä oppimisjaksoista oli kyse muutamaa kirjastoalan opiskelijaa lukuun ottamatta. Yksi vastaaja kertoi kirjastossaan olleesta projektista, jossa opiskelijat olivat kuvittaneet lautapelin osia ja tehneet verkkosivut. On mahdotonta tehdä enempää johtopäätöksiä kyselylomakkeiden vastaajien ajatuksista työelämäyhteistyöhön liittyen.

5.3 Opiskelija työelämäyhteistyön keskiössä

Työelämäyhteistyössä on kolme osapuolta: oppilaitos, työnantaja ja opiskelija. Kahdessa aikaisemmassa alaluvussa on pohdittu verkosto- ja työelämäyhteistyötä toisen asteen ja erityisesti ammattikoulujen sekä kirjaston näkökulmista. Ei tule kuitenkaan unohtaa, että myös opiskelijalla on suuri rooli työelämäyhteistyössä. Opiskelija toteuttaa sovitun työn. Teemahaastattelui-

hin sisältyi kysymys opiskelijan huomioimisesta työelämäyhteistyössä, mutta opiskelijat nousivat esille myös monen muun kysymyksen kohdalla. Mielestäni myös opiskelijan huomioiminen on tärkeässä osassa, kun mitataan työelämäyhteistyön edellytyksiä ja siinä huomioitavia seikkoja. Jaottelin opiskelijoita koskevat teemahaastatteluiden vastaukset tyypeittäin liittyen opiskelijoiden työssä oppimisen haasteisiin, työelämäyhteistyössä tarpeiden huomioimiseen sekä osallisuuden näkökulmiin.

Pohtiessani työelämäyhteistyötä ja sen onnistumisen kriteereitä halusin myös kiinnittää huomiota opiskelijoiden mahdollisiin haasteisiin työssä oppimisessa. Haasteet saattavat aiheuttaa merkittäviäkin ongelmia yhteistyön toteutumisessa. Opiskelijoiden haasteiden tunnistaminen auttaa työelämäyhteistyön kehittämisessä ja sujuvuudessa. Haastateltavien vastauksissa ilmeni useita näkökulmia ja kokemuksia liittyen opiskelijoiden opintoihin yhteydessä oleviin ongelmiin. Sekä H3 ja H4 mainitsivat, että opiskelijoilla on vaikeuksia jaksamisen ja mielenterveysongelmien kanssa. Toisen asteen opiskelijoiden mielenterveysongelmat ovat olleet muutaman viime vuoden aikana kasvussa. Vuonna 2023 tehdyssä raportissa todetaan, että sekä masennus- tai ahdistuneisuusoireita kuvanneet toisen asteen opiskelijat toivat esille yksittäisestä masennus- tai ahdistuneisuusoireesta raportoineita useammin ongelmia opiskelussa ja sosiaalisessa hyvinvoinnissa (Korkeamäki ja kumppanit, 2023, s. 50). Hyvinvoinnin taustatekijät ovat myös saattaneet vaikuttaa poissaolojen määrään ja haasteisiin pitää kiinni sovituista työajoista. H4 jatkaa opiskelijoiden jaksamisesta, että joskus joku ei vain ilmesty paikalle. Korkeamäen, Parkisen ja Poutiaisen raportissa sanotaankin, että toisen asteen opiskelijoilla mielenterveysoireilun yhteydessä eri syistä johtuvat poissaolot olivat yleisimpiä kuin muilla opiskelijoilla (Korkeamäki ja kumppanit, 2023, s. 52). Lukemisen haasteet yhdistyivät myös H1:n vastauksessa siihen, että kirjasto ei välttämättä ole kaikkien opiskelijoiden ykköspaikka mennä työharjoitteluun. Olen myös oman työurani aikana huomannut, että joillakin kirjaston asiakkailta saattaa olla tietynlaisia käsityksiä siitä, millainen kirjasto on tai millainen sen pitäisi olla. Nämä asiakkaiden käsitykset eroavat siitä, mitä kirjastossa on mahdollista tehdä tänä päivänä ja kuinka tiloja voi todellisuudessa käyttää ja hyödyntää.

Opiskelijoiden haasteista työssä oppimisessa oli luonnollista siirtyä pohtimaan keinoja siihen, miten opiskelijoita voisi paremmin huomioida työelämäyhteistyössä. Osa huomioimiseen liittyvistä ajatuksista liittyi suoraa koettuihin haasteisiin. H1 listasi muun muassa selkeät ja monella eri tavalla kerrottavat ohjeet yhdeksi keinoksi ottaa opiskelijan haasteet paremmin huo-

mioon. Ohjeiden antamisessa tulisi pystyä huomioimaan erilaiset luki- ja ymmärtämisvaikeudet. Työpaikkaohjaajan asenne ja pedagoginen osaaminen nousivat esille opiskelijan huomioon ottamisessa H4:n vastauksessa:

Että musta me kohdataan aika hyvin. Ja ymmärretään niitä erilaisia elämäntilanteita. Että tota opettajat usein sanoi että saattoi tulla niin kun jostain yrityksestä sitten viestiä, että se ei vaan koskaan tullut tai tai että tää se myöhästeli koko ajan ja tän tyyppistä, että me kyllä osataan niinku sitten ei me lyödä heti hommaa niinku silleen että oli tässä, vaan sitten käydään ne keskustelut että miksi sä olit myöhässä ja miten tässä olisi pitänyt toimia. Että tota. Mä luulen, että meillä on aika hyvä osaaminen tämmöiseen kohtaamiseen ja siinä niinku rinnalla kulkemiseen. (H4)

Myös H2 oli samoilla linjoilla edellisten kanssa. Hän mainitsi vastauksissaan perehdytyksen tärkeyden, kollegiaalisen tuen, aktiivisen kysymisen myös ohjaajan puolelta sekä kiittämisen. Yhteistyön ja avoimen yhteyden merkitys ammattikoulun ja kirjaston välillä oli tärkeää H3:n mielestä. Hän kertoi esimerkiksi soittavansa harjoittelupaikan ohjaajalle ja kertovansa, millaisia asioita työharjoitteluun tulevien eri opiskelijan kohdalla olisi hyvä huomioida. Keinoja opiskelijan tukemiseen ja huomioimiseen työharjoittelussa tuli vastaan kiitettävästi analysoidessani vastauksia. Opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden huomioiminen tuntui myös olevan tärkeää haastateltaville.

Toimijuuden edistäminen työelämäyhteistyössä erityisesti opiskelijan näkökulmasta liittyy mielestäni myös vahvasti opiskelijan huomioon ottamiseen. H2 kertoi vastauksissaan laajasti siitä, että opiskelijan ajatuksia on hyvä kysyä ja ottaa huomioon, sillä heillä saattaa olla myös paljon annettavaa kirjastolle. Opiskelijan kanssa työtehtävistä ja osaamisesta keskusteleminen kehittää myös hänen oppimisprosessiaan. Toimijuus ja ammatillinen kasvu -artikkelissa oli mielestäni hyvin sanottu samasta temasta: Toimijuuden kehittymistä tukeva pedagogiikka erilaisissa ympäristöissä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omat tietonsa, taitonsa ja voimavaransa (Niiranen & Nokelainen, 2020, s. 6). H2 jatkoi myös samasta temasta:

Mutta että jotenkin se, että että annetaan sitä vastuuta ja niitä herätteitä, jotta sitten se opiskelija pystyy tuottaa vaikka minkä näköisiä niinku tosi hyödyllisiä, hyödyllisiäkin niinku näkökulmia siihen. Ja sitten keuhataan ja kiitetään että että meilläkin siis sekä sekä [kaupungissa] että täällä [kaupungissa] niin opiskelijat on tuottanut vaikka miten niinku upeita asioita kun on vaan niinku pyydetty mukaan ja rohkaistu siihen. (H2)

Luovien alojen opiskelijoiden suhteen riski toimijuuden toteutumattomuudesta on suurempi. H3 kertoo työelämäyhteistyössä toteutettavien taide- ja kulttuuriprojektien suorittamisen tapah-

tuvan usein opiskelijan omissa työtiloissa, kotona tai koululla. Opiskelijan on siis lähes mahdollonta päästä tällaisissa tilanteissa osaksi työyhteisöä, minkä H2 kokee tärkeäksi osaksi opiskelijan työharjoittelua ja osallisuuden edistämistä. Osallisuutta ja toimijuutta voi edistää muillakin tavoilla. Työelämän lisäksi toimijuutta voidaan tarkastella myös koulutuksen kontekstissa, ammattiin opiskelevan henkilön toimijuutena. Vaikka yksilötason tarkastelu esimerkiksi opettajan tai opiskelijan näkökulmasta on tärkeää, toimijuus on tässäkin kontekstissa suhteessa yhteisöön ja toimijaa ympäröiviin rakenteisiin. (Niiranen & Nokelainen, 2020, s. 5.) Ajattelen itse, että työpaikkaohjaaja voisi edistää luovan alan opiskelijan osallisuuden tunnetta myös ylläpitämällä keskusteluyhteyttä projektin toteutumisen aikana, vaikka opiskelija ei olisi fyysisesti paikalla kirjastossa. H4 edistäisi osallisuutta myös opiskelijoille lähetettävän kyselyn avulla. Kyselyllä selvitettäisiin työelämäyhteistyön hyödyllisyyttä ja sitä, mitä opiskelija jäi kaipaamaan toteutuneelta työharjoittelulta.

Teemahaastattelujen kautta sain tietooni monia erilaisia näkökulmia ja ajatuksia liittyen verkosto- ja työelämäyhteistyöhön. Aihe on laaja ja sitä voisi käsitellä monesta eri näkökulmasta. Kehittämistyötä tehdessä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten aineistoa käsittelee ja analysoi. Aineiston näkökulmien tulee olla tarpeeksi hyvin rajattuja, jotta tutkimusongelmaan tai kysymykseen löytää vastauksen. Kyselylomakkeen vastaajamäärä jäi vähäiseksi ja aineiston kadon takia en saanut kovinkaan paljon tehtyä teemahaastatteluita tukevia tai eroavia johtopäätöksiä. Eniten kyselylomakkeiden avokenttävastauksista löytyi aineistoa verkostotyöhön liittyen.

6 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Haastatteluiden ja kyselyn avulla sain paljon tietoa siitä, mitä kirjastoalan ammattilaiset sekä ammattikoulujen opettajat ajattelevat ja miten he ovat omassa työssään kokeneet verkosto- ja työelämäyhteistyön. Esille nousi paljon haasteita, jotka liittyivät resursseihin, kontaktien luomiseen sekä opiskelijoiden kykyyn suoriutua sovitusta töistä. Haasteiden tunnistaminen auttaa minua tuomaan yhteen huomioitavia asioita yhteistyötä ajatellen. Kun tiedän, missä asioissa yhteistyön suhteen kipuillaan, minun on helpompi määritellä myös edellytyksiä toiminnan tueksi. Yhteistyön edellytysten löytäminen oli osana molempia esitettyjä tutkimuskysymyksiä. Kirjastoalan ammattilaisten ja ammattikoulujen opettajien onnistumisen kokemukset taas puolestaan vahvistavat tekemiäni johtopäätöksiä ja kertovat oikean suunnan tälle kehittämistyölle. Johtopäätökseni tulevat painottumaan Espoon kaupunginkirjaston rooliin yhteistyössä. Miten kirjasto voi edistää verkosto- ja työelämäyhteistyötä niin, että myös kahden muun osapuolen (ammattikoulun opettajat ja opiskelijat) tarpeet ja tavoitteet tulevat huomioituksi.

6.1 Kehittämistyön johtopäätökset

Timo Järvensivu mainitsi teoksessaan *Verkostojen johtaminen: opi ja etene yhdessä* kolme edellytystä onnistuneelle verkostotyölle. Ne olivat tarve, luottamus ja sitoutuminen. (Järvensivu, 2019, s. 39). Teemahaastatteluissa ilmeni, että aina ei ole selvää, mitä tarjottavaa toisella toimijalla voisi olla. Tarve verkostotyölle edellyttää toisen toimijan tuntemisen. Kyselylomakkeiden avoimien kenttien vastauksissa nousi esille samankaltaisia kokemuksia. Järvensivu listaa neljä näkökulma, joiden avulla voi tarkastella, kuinka hyvää tunteminen on: nimi, kasvot ja taustaorganisaatio, sekä ihminen tittelin takana, osaaminen ja kyvyt, tarpeet ja odotukset, sekä viimeisenä yhteinen historia (Järvensivu, 2019, s. 43). Verkostotyössä kaikki kuitenkin lähtee alulle kontaktien luomisella. Jos ei ole kontakteja, ei tuntemistakaan voi syventää. Vaikka verkostovuilla kerrottaisi organisaation toiminnasta, ei se vielä välttämättä kerro siellä työskentelevien kyvykkyydestä ja potentiaalistaan mitään. Jotta tarvetta yhteistyölle pääsee kartoittamaan, pitää olla keskusteluyhteys toiseen osapuoleen. Haastattelujen ja kyselylomakkeen perusteella kontaktien luominen koettiin vaikeaksi ja aikaa vieväksi. Omassa työyhteisössä saattoi kuitenkin olla henkilöitä, joilla oli jo olemassa olevia yhteyksiä sopivan tyyppisiin henkilöihin verkostoyhteistyön aloittamiseksi. Verkostotyötä edistäessä kannattaa siis aina kartoittaa oman työyhteisön ja lähipiirin kontakteja haluttuihin toimijoihin. Jos kontakteja ei ole valmiina, niin

silloin työ on haastavampaa. Kannattaa pitää mielessä, kuten Järvensivu kiteyttääkin, että käytännössä verkoston kokoaminen alkaa aina jonkinlaisella esiymmärryksellä: koollekutsujalla on vähintäänkin arvaus siitä, minkälaisesta haasteesta ja verkostosta on kyse. Ajatukset on silti tärkeää pitää alkuvaiheessa mahdollisimman avoimina. (Järvensivu, 2019, s. 96). Aineiston vastauksissa ilmeni myös kiinnostuneisuuden ja innostuneisuuden tärkeys verkostotyössä. Kyselylomakkeiden vastauksissa tämä painottui erityisesti. Verkostotyön oli useimmiten tehnyt helpoksi juuri vähintäänkin toisen osapuolen kiinnostus tai innostuneisuus. Tulini siihen johtopäätökseen, että on järkevää sanoittaa kiinnostuksensa toista toimijaa kohtaan verkostotyön alkuvaiheessa. Kiinnostuksen mukana kulkeva innostus on herkästi tarttuvaa ja se luo positiivisemmän pohjan orastavalle yhteistyölle. Haluttu toimija lähtee todennäköisesti herkemmin mukaan yhteistyöhön, kun innostuneisuus näkyy koollekutsujan asenteessa ja kun on löytynyt jokin yhteinen haaste ja kiinnostuksen kohde yhteistyön taustalle.

Luottamus rakentuu toimijoiden välillä kontaktien ja yhteyksien luomisen jälkeen. Luottamuksen löytyminen vaatii jo yhdessä tekemistä, ja tässä tapauksessa se rakentuu työelämäyhteistyötä suunniteltaessa ja toteuttaessa. Kirjaston työntekijöiden nuorisotyön osaaminen ja pedagogiset taidot rakensivat luottamusta erityisesti H3:n mielestä. Pedagogiset taidot näkyvät työelämäyhteistyössä sen kehittämisenä ja ideoimisessa sekä opiskelijan huomioon ottamisessa työharjoittelun aikana. Opiskelijan toimijuuden edistäminen ja tukeminen työharjoittelun aikana edistää hänen työnsä valmistumista ja ammattiosaamisen kehittymistä. Toimijuuden edistäminen on yhteydessä myös työmotivaation kasvamiseen. Työmotivaatiota vahvistavat työyhteisöt, joissa työntekijöiden vaikuttamista tuetaan ja joissa uudet ideat saa tuoda esille (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023, s. 124). Onnistuneet työharjoittelut lisäävät luottamusta yhteistyöhön niin kirjastoalan, kuin ammattikoulujen ammattilaisten kannalta. Avoin keskusteluyhteys oli myös tärkeä luottamusta lisäävä tekijä. Kun verkoston jäsenet luottavat toisiinsa, tietoa uskalletaan jakaa avoimemmin. Rakenna siis luottamusta. (Järvensivu, 2019, s. 124.) Keskusteluyhteyden tärkeys nousi vastauksissa esille niin opiskelijan kuin ammattilaisten välillä. Opiskelijan huomioimisessa keskusteluyhteys tarkoitti haastateltavien mukaan mielipiteiden ja ajatusten kysymistä, työn edistymisen seuraamista, selkeänä ohjeistuksena erityispiirteet huomioiden ja työyhteisöön mukaan ottamisena. Opettajan ja kirjaston työntekijän avoin keskusteluyhteys näkyi muun muassa tulevan työharjoittelijan yksilöllisten piirteiden huomioon ottamisena jo ennen harjoittelun alkua.

Sitoutuminen on viimeisin kolmesta tärkeästä verkostotyön elementistä ja se takaa myös yhteistyön jatkumisen. Sitoutumisen puute verkostotyössä aiheuttaa usein yhteistyön hiipumisen. Sitoutuminen vaatii aineiston analyysin ja tietoperustan perusteella ajankäyttöä, kiinnostusta tehtävästä työstä ja toimijoiden havaintoja siitä, että yhteistyö hyödyttää osapuolia. Haastateltavien vastauksista pohdinnat ja käsitykset resursseista ja niiden riittävydestä liittyvät vahvasti sitoutumisen edellytyksiin. Verkostotyö ja työelämäyhteistyö edellyttävät yhteisen ajan löytymistä ja työaika. Verkostoyhteistyössä saattaa olla joskus myös hiljaisempia hetkiä, mutta yhteistyökumppaneita ei kannata unohtaa. Vaikka projekteja ja yhteistyökuvioita ei välttämättä juuri tietyllä hetkellä olisi tarpeellista tehdä, on hyvä välillä muistuttaa toisia osapuolia omasta olemassaolostaan vaikkapa sähköpostiviestin kautta. Tietoperustassa mainittiin Järvensivun havaintoja luottamuksen ja sitoutumisen sidonnaisuudesta. Kun luottaa toiseen, uskaltaa sitoutua ja tehdä lupauksia. Halukkuus, osaaminen ja kyvyt sekä rakenteet herättelevät lupauksen antamiseen, mutta sitoutumisen täydellistää vasta *lupauksen pitäminen* (Järvensivu, 2019, s. 70). Haastateltavien jo edellisessä kappaleessa mainitsemani hyvät kokemukset, kuten kiinnostus toisesta ja innostuminen, edistävät myös sitoutumista. Kiinnostus ja innostus aikaansaavat haastateltavienkin mukaan uusia ideoita yhteistyöhön, mikä on omiaan edistämään yhteistyön jatkumista uusien työprojektien kautta. Syntynyt luottamus ja sitoutuminen edesauttavat myös uusien projektien edistämistä sen sijaan, että ne jäisivät vain puheen tasolle.

Kaikki edellä kerrotut johtopäätökset autoivat ammatillisesti hyödyttävän ja tehokkaan verkosto- ja työelämäyhteistyön ohjeistuksen tekemisessä Espoon kaupunginkirjastolle. Johtopäätökset juontavat analysoidusta aineistosta, joka koostuu ammattilaisten vahvasta henkilökohtaisesta näkemyksestä ja kokemuksesta. Vaikka verkostotyöstä ja työelämässä oppimisesta löytyy tietoa, tutkimusta ja julkaisuja, on mielestäni tärkeää saada myös työntekijöiden omat kokemukset kuuluviin. Työntekijät ovat tehneet konkreettista työtä verkostojen ja työelämäyhteistyön eteen ja heidän osaamisestaan ja kokemuksistaan voi oppia paljon hyödyllisiä asioita.

6.2 Kehittämistyön tuotos

Opinnäytetyössä esittämäni tutkimuskysymykset liittyvät suoraan kehittämistyön tuotokseen. Tuotos on ohjeistus Espoon kaupunginkirjastolle kirjaston ja ammattikoulun yhteistyön edellytyksistä. Edellytyksiä tarkastellaan verkosto- ja työelämäyhteistyön näkökulmista. Edellytys merkitsee usein ehtoa jonkin asian tapahtumiselle. Tuotoksessa ohjeistetaan työntekijöitä niistä

ehdoista, joita yhteistyön tekemiselle on ilmennyt haastatteluaineiston ja tietoperustan analyysini ja johtopäätösteni pohjalta. Tutkimuskysymykset olivat: Mitä yhteistyö edellyttää kirjastolta? Ja mitä yhteistyö edellyttää ammattikoululta? Tutkimuskysymyksillä on merkittävä arvo suhteessa kehittämistyön tuotokseen, sillä jos yhteistyön ehdot eivät täyty osapuolten välillä, niin silloin ei voi yksinkertaisesti olla yhteistyötä. Tuotoksen ohjeistuksen on myös tarkoitus auttaa kehittämään yhteistyötä eteenpäin.

Löysin analyysini ja johtopäätösteni perusteella kuusi edellytystä, joita kirjaston tulee ottaa huomioon suunnitellessaan ja tehdessään yhteistyössä ammattikoulujen kanssa:

- 1) Resurssien riittävyys
- 2) Innostus ja kiinnostus toista toimijaa kohtaan
- 3) Yhteistyön tarpeen tunnistaminen
- 4) Pedagoginen ja osallistava työote
- 5) Opiskelijan osallisuuden ja toimijuuden tukeminen
- 6) Palautteen kerääminen

Rajoittavin ja merkittävin tekijä oli resurssien huomioiminen ja erityisesti työaika. Kirjaston yhteistyötä tekevillä työntekijöillä tulee olla resursseja, joita verkostotyön aloittaminen ja ylläpitäminen sekä työelämäyhteistyö vaatii. Työntekijän innostus ja kiinnostus toista toimijaa kohtaan on yhteistyötä edistävä tekijä. Aktiivinen innostunut ja kiinnostunut ote tekee yhteistyöstä houkuttelevampaa ja haluttavampaa sekä auttaa uuden ideoimisessa ja kehittämisessä. Innostuksen ja kiinnostuksen kautta löytyy myös helpommin tarve yhteistyöllä. On tärkeää pystyä perustelemaan yhteistyön hyödyt ja merkitys molempien osapuolten kannalta. Yhteistyötä ylläpitäviä tekijöitä ovat kirjaston työntekijän pedagoginen ja ammattitaitoinen työote, joka auttaa erityisesti opiskelijan erityistarpeiden huomioimisessa. Opiskelijoiden osallisuuden ja toimijuuden tukeminen on myös tärkeässä osassa erityisesti työelämäyhteistyön kannalta. Osallisuus ja toimijuus parantavat työsuoritusta ja oppimisprosessia, ja näin yhteistyöstä voi tulla positiivisempia kokemuksia, jotka edistävät yhteistyön jatkumista. Viimeisenä huomioitavana edellytyksenä on palautteen kerääminen. Haastattelujen analyysissä mainitsin palautteen keräämisen opiskelijoilta, mutta mielestäni sitä on tärkeää kerätä myös opettajilta. Palautteen kautta saadaan tärkeää tietoa onnistumisista ja epäonnistumisista. Palaute auttaa palveluiden ja yhteistyön kehittämisessä ja laadukkaana pitämisessä.

Ammattikoulujen edellytykset yhteistyölle sisälsivät neljä yhteneväistä kohtaa kirjaston edellytysten kanssa. Nämä ovat resurssit ja erityisesti riittävä työaika, kiinnostus ja innostus toista toimijaa kohtaan, tarpeen tunnistaminen verkosto- ja työelämäyhteistyölle sekä palautteen kerääminen opiskelijoilta ja kirjastolta. Ammattikouluille löytyi kolme erillistä kohtaa, jotka ovat yhteistyötä ylläpitäviä tekijöitä.

- 1) Opiskelijoiden tukeminen työharjoittelun aikana
- 2) Viestintä työelämäyhteistyön aikana opiskelijan erityistarpeista
- 3) Kirjaston työpaikkaohjaajien perehdytys

Opettaja on usein tietoinen opiskelijoiden erityistarpeista ja haasteista ja niitä koskevat tarvittavat tiedot on hyvä jakaa kirjaston työpaikkaohjaajalle, jotta tämä voi omalta osaltaan tukea opiskelijan työharjoittelua. Opettaja on myös vastuussa koulun puolelta opiskelijan tukemisessa työharjoittelun aikana. Opiskelijan saama riittävä tuki on sidoksissa työharjoittelun onnistumiseen ja näin työelämäyhteistyön jatkumiselle tulevaisuudessa. Kirjaston työpaikkaohjaajan perehdytys tukee ja edistää myös edellä mainittuja seikkoja.

Analyysin ja johtopäätösten perusteella ilmeni myös kaksi muuta yhteistä edellytystä kirjastolle ja ammattikoululle:

- 1) Toisen toiminnan tunteminen
- 2) Avoin viestintä

Toisen toiminnan tunteminen on vahvasti sidoksissa siihen, että yhteistyölle löytyy tarve ja tavoitteet. Kirjaston tulee tietää, mitä kaikkia eri koulutusaloja ja linjoja ammattikoululla on eli millaista työtehtäviä opiskelijat pystyvät suorittamaan työelämäyhteistyössä. Ammattikoulun tulee puolestaan tuntea kirjaston palvelut ja tilat samasta syystä eli tietääkseen mitä voivat puolestaan tarjota kirjastolle työharjoitteluina. Molempien osapuolten tarvetta yhteistyölle vahvistaa myös elinikäisen oppimisen tukeminen. Avoin viestintä puolestaan tukee sitoutumista ja luottamuksen syntymistä toimijoiden välillä. Yhteistyö koetaan tarpeellisemmaksi ja hyödyllisemmäksi, kun keskusteluyhteys on olemassa ja tietoa jaetaan toisen kanssa avoimesti. Sitoutuminen ja luottamus edesauttavat yhteistyön jatkumista myös tulevaisuudessa. Sitoutumiseen ja luottamukseen perustuva avoin viestintä madaltaa myös kynnystä yhteyden ottamiselle hiljaisempina hetkinä.

Verkosto- ja työelämäyhteistyö edellyttää erilaisten asioiden huomioimista kirjastolta ja ammattikouluilta yhteistyön onnistumisen kannalta. Valtaosa eli 6 johtopäätöstä olivat yhteisiä kirjastolle ja ammattikouluille, eli molempien osapuolten on hyvä huomioida ne yhteistyötä tehdessä. Myös organisaatiokohtaisia edellytyksiä löytyi kirjastolle 2 kappaletta ja ammattikoululle 3.

Verkosto- ja työelämäyhteistyön edellytykset		
Kirjasto:	Ammattikoulut:	Yhteiset:
<ul style="list-style-type: none"> • Pedagoginen ja osallistava työote • Opiskelijan osallisuuden ja toimijuuden tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjaston työpaikko-ohjaajien perehdytys • Opiskelijoiden tukeminen työharjoittelun aikana • Viestintä työelämäyhteistyön aikana opiskelijan erityistarpeista 	<ul style="list-style-type: none"> • Resurssien riittävyys • Tutustuminen • Innostus ja kiinnostus toista toimijaa kohtaan • Yhteistyön tarpeen tunnistaminen • Toisen toiminnan tunteminen • Palautteen kerääminen

Taulukko 1. Kirjaston ja ammattikoulun verkosto- ja työelämäyhteistyön edellytykset.

6.3 Ohje Espoon kaupunginkirjastolle ammattikoulujen kanssa tehtävän verkosto- ja työelämäyhteistyön tueksi

Kehittämistyön tuotoksen eli ohjeen tarpeellisuudella Espoon kaupunginkirjastolle on monia perusteluita. Ohjeessa osoitetaan verkosto- ja työelämäyhteistyön tarpeellisuutta kirjastolle ja se antaa keinoja verkostoyhteistyössä tarvittavien kontaktien luomisessa. Ohjeessa on myös yhteistyön edellytykset, jotka tukevat yhteistyön sujuvuutta ja jatkuvuutta sekä huomioitavia asioita työelämäyhteistyötä tehtäessä. Ohjeella on Espoon kaupungin lisäksi koko ammattialaa tukeva hyöty. Sitä voivat käyttää myös muiden kaupunkien ja kuntien kirjastot sekä ammattikoulut. Uskon myös, että ohje hyödyttää muitakin organisaatioita, sillä verkostotyö kuuluu monen toimijan työskentelyyn.

Teemahaastattelut ja kysely antoivat arvokasta tietoa siitä, mitä kirjastoalan ammattilaiset ja ammattikoulujen opettajat ajattelevat verkostoitumisesta ja työelämäyhteistyöstä. Kerätyssä aineistossa kuuluu kokemuksen vankka ääni. Konkreettinen kokemus on arvokasta tietoa, jonka

avulla voi jalostaa entistä parempia käytäntöjä ja toimintatapoja. Jos ohjeistukset perustuisivat arveluihin tai aineistoihin, jotka ovat tehty eri konteksteihin, olisi olemassa riski, että ne eivät lopulta hyödytä ammattialaa riittävästi. Määrittelin ohjetta varten viisi kohtaa analysoidun haastatteluaineiston ja kyselyn tulosten perusteella:

- 1) Miksi verkosto- ja työelämäyhteistyötä kannattaa tehdä
- 2) Verkostotyön aloittaminen ja kontaktien luominen
- 3) Mitä yhteistyö edellyttää
 - a. kirjastolta
 - b. ammattikoululta
- 4) Työelämäyhteistyössä huomioitavia asioita
- 5) Yhteistyön ylläpitäminen

Ohjeen viisi kohtaa perustuvat tutkimuskysymyksiin löytyneistä vastauksista, joista kerroin edellisessä alaluvussa *Tutkimustyön tuotos*. Ensimmäisessä kohdassa perustellaan yhteistyön tärkeyttä. Perusteina ovat yhteiskunnallinen painoarvo, toimijoiden ymmärrys toistensa toiminnasta ja niiden kehittämismahdollisuudet, molempien toiminnan monipuolistuminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen. Kohdassa kaksi käsitellään keinoja verkostojen kontaktien luomiseen. Keinoja ovat oman työyhteisöstä löytyvien valmiiden kontaktien kartoittaminen sekä muiden jo olemassa olevien verkostojen selvittäminen, oma innostuneisuus ja kiinnostuneisuus toisesta toimijasta, esittäytymisen tärkeys ja oman organisaation toiminnasta kertominen ja riittävä työaika. Kolmannessa kohdassa kerrotaan toimialakohtaiset edellytykset yhteistyölle kirjaston ja ammattikoulun näkökulmasta. Näihin sisältyvät pedagoginen työote, resurssien riittävyys, avoin keskusteluyhteys, molempien osapuolten tarpeiden tiedostaminen, työpaikkaohjaajien perehdytys ja omasta toiminnasta kertominen. Kohta neljä huomioi opiskelijan tarpeita, jotta työelämäyhteistyö voi olla onnistunutta. Opiskelijan huomioimisessa hyödynnetään osallisuuden ja toimijuuden tukemista, selkeitä toimintaohjeita ja erityistarpeiden huomioimista. Viimeisessä kohdassa on vinkkejä yhteistyön jatkumisen tueksi, kuten ajan varaamista yhteistyölle, vuosikellon käyttämisestä, palautteen kautta toiminnan jalostamista sekä huomioita luottamuksen ja sitoutumisen lisäämiseksi.

Ohje (liite 3) tulee Espoon kaupunginkirjaston vapaaseen käyttöön. Ammattikoulujen kanssa tehtävä työelämäyhteistyö tulee olemaan osana Espoon kaupunginkirjaston kaikkien lasten- ja

nuorten osallisuuden tukemisen prosessin kirjastopedagogien työnkuvaa. Kehittämistyön tuloksena ohje valmistui otolliseen aikaan. Ehdotan kirjastolle, että ohje otetaan osaksi kirjastopedagogien työelämäyhteistyön tarjonnan perehdytystä ja jaettavaksi kirjaston intranettiin, josta se löytyy helposti ja on kaikkien työntekijöiden saatavilla. Kun työelämäyhteistyö kehittyy ja vakiintuu laajemmin osaksi kirjaston ammattikouluille tarjottavia palveluita, ehdotan, että ohjetta päivitetään yhteistyöstä saadun palautteen perusteella. Ohje on tehty tämänhetkisten kokemusten ja tietojen perusteella, mutta työelämäyhteistyön kehityssuuntia on vaikea arvioida tässä vaiheessa. On huomioitava myös se, että ohje ei välttämättä ole tulevaisuudessa enää ajantasainen. Tehtyä kehittämistyötä ei kuitenkaan kannata heittää hukkaan. Ohjeen käyttö ja päivittäminen tukevat kirjastopedagogien ja muun kirjaston henkilökunnan työskentelyä nyt sekä tulevaisuudessa.

7 LOPUKSI

Opinnäytetyöni tilaajan antama palaute kehittämistyöstäni oli positiivista. Työ vastasi tilaajan minulle antamaa toimeksiantoa. Kehittämistyö oli tilaajan käsityksen mukaan erinomainen opinnäytetyö kokonaisuutena. Työn tilaaja löysi työstä tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Opinnäytetyöni aihe Espoon kaupunginkirjaston ja ammattikoulujen välillä tehtävästä työelämäyhteistyöstä oli tilaajan näkökulmasta tärkeä ja erityinen kehittämistyön kohde. Opiskelijat ovat Espoon kaupunginkirjastossa tehtävän työharjoittelun ajan projektiluontoisessa työsuhteessa perinteisen työssä oppimisen sijaa, ja aihetta oli saamani palautteen perusteella tarpeellista kehittää. Työni tilaaja piti kehittämistyötä arvokkaana ja ajankohtaisena, sillä oppivelvollisuuden pidentämisestä 18 ikävuoteen asti ei ole kulunut vielä kovinkaan pitkä aika. Valmis kehittämistyö ja sen tuotos julkaistaan Espoon kaupunginkirjaston intranettiin ja tilaaja tekee siitä julkaisun myös kirjastoalan valtakunnalliselle verkkosivulle. Tilaajan palautteen mukaan opinnäytetyö ja ohjeistus soveltuvat Espoon kaupunginkirjastossa kaikille verkostotyötä tekeville työntekijöille. Saamassani palautteessa ehdotettiin myös jatkotoimenpiteitä kehittämistyölle. Tilaajan näkemyksen mukaan tuotoksen eli ohjeistuksen hyötyjä tulisi tarkastella tulevaisuudessa esimerkiksi kahden vuoden kuluttua, ja ohjeistusta voisi kehittää haastatteleamalla opiskelijoita heidän näkökulmistansa ja mielipiteistänsä liittyen kirjaston kanssa tehtävään työelämäyhteistyöhön.

Oman arvioni mukaan opinnäytetyö vastasi esitettyyn kehittämistarpeeseen ja sen perusteella muodostui ohjeistus Espoon kaupunginkirjastolle. Kehittämistarve esitettiin rajattujen tutkimuskysymysten muodossa: Mitä yhteistyö edellyttää kirjastolta? Ja mitä yhteistyö edellyttää ammattikoululta? Kysymykset rajautuivat verkosto- ja työelämäyhteistyön näkökulmiin. Kehittämistyössä käytetty ja hyödynnetty aineisto käsitti tietoperustan lähdeaineiston, teemahaastatteluiden vastaukset sekä kyselylomakkeen avokenttien vastaukset. Tietoperustaan löytyi kattavasti tietoa laajemmasta näkökulmasta, kuten verkostoitumisesta, työssä oppimisesta ja osallisuudesta. Rajatumpaa tietoa, kuten kirjaston ja ammattikoulun välisestä yhteistyöstä ei löytynyt kovinkaan paljoa. Analyysin kannalta tämä tarkoitti sitä, että vertailua ei voinut tehdä riittävissä määrin jo olemassa olevaan tietoon kirjaston ja ammattikoulujen välisestä verkosto- ja työelämäyhteistyöstä. Toisaalta tämä tarkoittaa myös sitä, että kehittämistyön arvo oli suurempi vastaavan tutkimuksen ja tiedon puuttuessa.

Teemahaastattelujen kautta ilmeni ammattimaisia näkökulmia ja kokemuksia esitettyjen haastattelukysymysten perusteella. Teemahaastattelun kysymykset olisi pitänyt muotoilla paremmin ja tarkemmin. Päädyin tarkentamaan haastattelukysymyksiä haastatteluiden aikana. Kysymysten tarkentaminen ja lisäkysymykset olivat jokaisella haastattelukerralla erilaisia ja ne vaikuttivat osittain siihen, miten haastateltavat päättivät vastata. Haastateltavien näkökulmat ja ajatukset erosivat kuitenkin merkittävästi toisistaan, joten liian suurta ohjailua ei tapahtunut haastattelutilanteissa. Kaikilla haastateltavilla oli tietoa, jota pystyin hyödyntämään laajasti kehittämistyössä. Kyselylomake keräsi vain vähän vastaajia ja se vaikutti aineiston katoon määrällistä aineistoa keräävissä valintakysymyksissä. Hyödynsin kehittämistyössä vain kyselylomakkeiden avokentät, sillä niitä oli mahdollista analysoida laadullisilla menetelmillä. Kyselylomake ei antanut merkittävää lisäarvoa kehittämistyölle, vaikka vastauksista löytyi yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia teemahaastatteluihin verrattuna. Avokentät olisivat vaatineet lisäkysymyksiä tai tarkemmin määriteltyjä kysymyksiä, jotta vastauksissa olisi ollut enemmän näkökulmia. Avokenttien vastaukset olivat useimmissa tapauksissa hyvin suppeita ja monitulkintaisia.

Kehittämiskysymyksiin löytyi monipuoliset vastaukset siitä, mitä yhteistyö vaatii ja miten sitä voi edistää ja ylläpitää. Päätelmäni pohjautuivat haastatteluissa ja kyselylomakkeissa ilmenneisiin ammattilaisten kokemuksiin ja osittain tietoperustan nostoihin. Kehittämistyön näkökulman raja- ja työelämäyhteistyöhön näkyvät niin tietoperustassa, kerätyssä aineistossa, sen analyysissä ja analyysin johtopäätöksissä. Käsittelin analyysin johtopäätöksiä Timo Järven sivun kolmen verkostotyöhön liittyvän edellytyksen kautta. Johtopäätöksistä ja ohjeesta jäivät uupumaan opiskelijoiden omat ajatukset siitä, mitä verkosto- ja työelämäyhteistyössä voisi huomioida heidän kannaltaan. Nyt ohje painottuu kirjaston ja ammattikoulun työntekijöiden ajatuksiin eivätkä ne välttämättä kuvasta opiskelijoiden todellisia ajatuksia. Kirjaston yhteistyön edellytykset on käsitelty laajemmin kuin ammattiopiston edellytykset yhteistyölle. Oma työkokemukseni kirjastolla vaikutti siihen, että ammattikoulun osuus jäi suppeammaksi, sillä täydensin kirjaston näkökulmaa kehittämistyössä omaa tietämystäni hyödyntäen.

Espoon kaupunginkirjasto tekee monipuolista verkostotyötä, johon on sisällytetty osallisuuden elementtejä. Kehittämistyön lopputuloksena tuotettua ohjetta voi pitää alkusysäyksenä kirjastujen toimintatapojen pariin. Kun verkostotyötä kehitetään jatkossa, olisi tärkeää, että kokemus ja osaaminen eivät jäisi vain yhteistyötä tehneiden työntekijöiden tietoon. Jokaisesta vähänkin

merkittävästä projektista ja yhteistyöstä tulisi kirjata kaikille saatavilla olevat ja helposti ymmärrettävät muistiinpanot, jotta työyhteisö voi hyödyntää hyväksi todettuja ideoita ja toimintamalleja uudelleen. Myös kehittämistyön tuotoksena tehtyä ohjetta on hyvä päivittää tulevaisuudessa vastaamaan sen hetkistä tilannetta. Työelämäyhteistyöstä tulisi kerätä palautetta ja sen jatkokäsittely on myös tärkeässä osassa ohjeiden päivittämisen kannalta. Ammattikoulujen lisäksi myös lukioissa on mahdollista sisällyttää työharjoitteluja kurssisuorituksiin. Lukioissa kurssit ja toimintatavat ovat erilaisia, joten seuraava kehittämistyö voisi olla lukion sisällön ja toimintatapojen tunnistamista ja verkostotyön laajentaminen osaksi työelämäyhteistyötä. Mahdollisuudet kaikenlaiselle yhteistyölle ovat rajattomat, ja myös muita kuin toisen asteen oppilaitoksia olisi hyödyllistä ottaa mukaan työelämäyhteistyöhön.

Verkosto- ja työelämäyhteistyö eivät ole vain Espoon kaupunginkirjastoa koskettavia asioita. Verkostotyötä tehdään erityisesti nuorisoon liittyvillä aloilla ja järjestöjen toimesta. Usein resurssit saattavat olla vähissä, ja verkostotyö onkin hyvä keino lisätä ja laajentaa tarjontaa niin, että molemmat osapuolet hyötyvät siitä. Näen, että tästä kehittämistyöstä ja sen tuotoksesta hyötyvät myös muiden kaupunkien ja kuntien kirjastot sekä ammattikoulut ja lukiot. Vaikka ohjeen painopiste on Espoon kaupunginkirjaston näkökulmassa, voi ohjeesta poimia omaa toimintaa hyödyttäviä osuuksia. Vastaavien tutkimusten ja julkaisuiden puutteessa uskon, että tästä kehittämistyöstä on laajasti hyötyä aiheesta kiinnostuneille henkilöille niin kirjastoalalla, toisen asteen kouluissa kuin muidenkin nuorisoalan toimijoiden parissa. Verkostotyö ja työelämäyhteistyö kehittyvät ja muuttuvat jatkuvasti.

Kehittämistyöstäni löytyi useita yhteisiä elementtejä ja teemoja yhteisöpedagogin kompetenssien kanssa. Kompetenssit kuvaavat pätevyyttä ja kyvykkyyttä, ja yhteisöpedagogin opinnoissa ne painottuvat yhteisölliseen, pedagogiseen, yhteiskunnalliseen sekä vaikuttamis- ja kehittämisaamiseen (Humak, 2024). Koska opinnäytetyössä käsitellään yhteisöpedagogin kompetensseja, on kehittämistyön analyysistä, tuloksista ja johtopäätöksistä hyötyä ammattialalle yleisesti. Verkosto- ja työelämäyhteistyön edellytykset käsittivät tässä opinnäytetyössä laajalti pedagogista osaamista, osallisuuden ja toimijuuden tukemista, opiskelijan ohjaamista ja tukemista, oppimisen mahdollistamista erilaisissa toimintaympäristöissä sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja vuorovaikutustaitojen huomioimista. Kaikki edellä mainitut edellytykset sisältyvät myös yhteisöpedagogin kompetensseihin. Ammattiin opiskelevat ja jo valmistuneet työelämässä olevat yhteisöpedagogit hyötyvät tästä opinnäytetyöstä löytämäni yhteneväisyyksien perusteella. Ajankohtainen ja uusi tieto verkosto- ja työelämäyhteistyön edellytyksistä

hyödyttää koko toimialaa, vaikka painopiste kehittämistyölle oli kirjaston ja ammattikoulujen yhteistyön edellytykset. Yhteisöpedagogien ammattiala on laaja ja työllistymismahdollisuudet ovat monipuoliset. Yhteisöpedagogeja on työllistynyt myös Espoon kaupunginkirjastoon.

LÄHTEET

- Airila, A., Aho, O. & Nykänen, M. (2016). *Verkostot haltuun: Ideoita toimialarajojen ylittämiseen nuorisotyössä*. Grano.
- Arkonkoski, A., Myller, K., Salenius, K. & Keskitalo-Weber, J. (2021). Ammatillinen koulutus ja työelämän kohtaaminen. Teoksessa S. Leinikki (toim.), *Työelämäntrendit: Muuttuva työ ja työn uudet muodot*. *Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja*, (129) 111–123. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2021/12/trenditeos-tyo%CC%88ela%CC%88ma%CC%88n-trendit-2021-humak.pdf>
- Espoon kaupunginkirjasto. (2024). *Yhteisten tarinoiden äärellä: Espoon kaupunginkirjaston strategia 2024–2030*. [Ei julkaistu].
- Espoon kaupunki. (n.d.-a). *Vapaaehtoiseksi kirjastoon*. Haettu 19.10.2024 osoitteesta <https://www.espoo.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kirjastot/vapaaehtoiseksi-kirjastoon>
- Espoon kaupunki. (n.d.-b). *Toisen asteen opetuksen kirjastopolku*. Haettu 12.9.2024 osoitteesta <https://www.espoo.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kulps-kulttuuri-ja-liikuntapolku/kulps-kirjastopolku/toisen-asteen-opetuksen-kirjastopolku#tyelmyhteisty-61431>
- Espoon kaupunki. (n.d.-c). *Kulttuuri- ja liikuntapolku*. Haettu 4.10.2024 osoitteesta <https://www.espoo.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kulps-kulttuuri-ja-liikuntapolku/kulps-kirjastopolku>
- Eteläpelto, A., Hökkä, P., Paloniemi, S. & Vähäsantanen, K. (2014a). Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen: hankkeen tausta ja lähtökohdat. Teoksessa P. Hökkä, S. Paloniemi, K. Vähäsantanen, S. Herranen, M. Manninen & A. Eteläpelto (Toim.), *Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen – Luovia voimavaroja työhön!* (s. 17–31). Jyväskylä University Printing House.
- Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K., Hökkä, P. & Paloniemi, S. (2014b). Miten käsitteellistää ammatillista toimijuutta työssä? *Aikuiskasvatus: toimijuus*, 34(3), 202–214.
- Helmet. (n.d.). *Helmet-kirjaston käytösäännöt*. Haettu 19.10.2024 osoitteesta <https://helmet.finna.fi/Content/kayttosaannot>

Hirsjärvi, S & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.

Humak. 2024. *Opetussuunnitelmat (OPS)*. Haettu 26.11.2024 osoitteesta https://opiskelijanopas.humak.fi/?page_id=920

Järvensivu, T. (2019). *Verkostojen johtaminen: opi ja etene yhdessä*. BoD

Kirjastot.fi. (n.d.) *Suomen yleisten kirjastojen tilastot*. Haettu 19.10.2024 osoitteesta <https://tilastot.kirjastot.fi>

Korkeamäki, J., Parkkila, M. & Poutiainen, E. (2023). *Toisen asteen opiskelijoiden mielenterveysongelmien yhteys koettuun opintosuoriutumiseen, sosiaaliseen hyvinvointiin sekä tuen hakemiseen ja saamiseen*. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 26. Kela. <https://helda.helsinki.fi/items/bc91a919-d2be-495b-8369-63f240862a3c>

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017

Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016

Leemann, L., Kuusio, H., Hämäläinen, R-M. (2015). *Sosiaalinen osallisuus*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Leemann, L., Nousiainen, M., Keto-Tokoi, A. & Isola, A-M. (2022). Osallisuuden kokemus aikuisväestössä. Teoksessa S. Karvonen, L. Kestilä & P. Saikkonen (Toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2022* (s. 94–115). PunaMusta.

Mönkkönen, K., Tapani, A. & Kokkonen, T. (2023). *Arvoa ja arvottomuutta*. Gaudeamus.

Niiranen, S. & Nokelainen, P. (2020). Toimijuus ja ammatillinen kasvu. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 22(1), 4–7.

Nivala, E. & Ryytänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa* (5. painos). Gaudeamus.

Opetushallitus. (n.d.-a.). *Työelämässä oppiminen*. Haettu 6.10.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamassa-oppiminen>

Opetushallitus. (n.d.-b.). *Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat*. Haettu 4.10.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (n.d.). *Kirjastoverkko*. Haettu 5.10.2024 osoitteesta <https://okm.fi/kirjastoverkko>

Pitkäranta, A. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Työkirja ammattikorkeakouluun*. e-Oppi.

Puustinen, P. (2019). *Kirjasto keskellä kylää: verkostoituminen Hakunilan kirjastossa*. [YAMK-opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019052712161>

Rask-Jussila, P. (2023). *Suuri amisopas: kirjaston suuri opas amistyöhön*. Joensuun seutukirjasto.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi (uudistettu laitos)*. Tammi.

SJK Erte. (n.d.). *Kirjasto ja toinen aste*. Haettu 21.10.2024 osoitteesta <https://finna.fi/Record/lumme.3142042?sid=4847332411>

Terveystieteiden tutkimuskeskus. (2023). *Osallisuuden edistäjän opas*. Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-088-0>

Valli, R. (2018). Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle*, s. 81–99. PS-kustannus.

Vehkalahti, K. (2019). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsingin yliopisto.

Vilka, H. (2021a). *Tutki ja kehitä*. (5. painos). PS-kustannus.

Vilka, H. (2021b). *Näin onnistut opinnäytetyössä*. PS-kustannus

LIITTEET

LIITE 1

Teemahaastattelun kysymykset kirjasto- tai ammattikoulun ammattilaiselle:

1. Ammattinimikkeesi?
2. Millaisena olet kokenut verkostoitumisen toisen asteen koulujen / kirjaston kanssa?
3. Mitä verkostoitumisessa toisen asteen koulujen / kirjaston kanssa tulisi ottaa huomioon?
4. Mitkä keinot edistäisivät verkostojen syntymistä ja ylläpitämistä?
5. Millaisia haasteita verkostotyössä on ollut?
6. Millaista yhteistyötä olet tehnyt toisen asteen koulujen / kirjastojen kanssa?
7. Jos yhteistyö on sisältänyt työelämäyhteistyötä, niin minkälaista?
8. Mikä on ollut sinun roolisi yhteistyössä koulun / kirjaston edustajana?
9. Mikä tekee yhteistyöstä onnistunutta? Entä epäonnistunutta?
10. Miten toisen asteen koulun oppilas on huomioitu työelämäyhteistyössä?
11. Mitä työelämäyhteistyössä pitäisi ottaa paremmin huomioon?
12. Miten työelämäyhteistyötä voisi kehittää?

LIITE 2

Webropol-kyselylomakkeen kysymykset kirjaston ja toisen asteen koulutuksen yhteistyöverkoston jäsenille:

1. Mikä on ammattinimikkeesi? (valintakenttä)
 - a. Asiakasopas
 - b. Kirjastovirkailija
 - c. Kirjastonhoitaja
 - d. Erikoiskirjastovirkailija
 - e. Kirjastopedagogi
 - f. Informaatikko
 - g. Esihenkilö
 - h. Avovastauskenttä: Jokin muu
2. Olen tehnyt yhteistyötä (monivalintakenttä)
 - a. Ammattikoulujen kanssa
 - b. Lukioden kanssa
3. Yhteistyö on sisältänyt (monivalintakenttä)
 - a. Kirjaston käytön ja tiedonhaun opastusta
 - b. Kirjavinkkauksia
 - c. Kirjailijavierailuita
 - d. Työpajoja
 - e. Muita tapahtumia
 - f. Työelämäyhteistyötä
 - g. Avovastauskenttä: Jotain muuta, mitä
4. Verkostoituminen toisen asteen kanssa on ollut helppoa (liukukytkin: 0 = Täysin eri mieltä, 10 = Täysin samaa mieltä)
5. Mikä on tehnyt toisen asteen kanssa verkostoitumisesta helppoa? (avovastauskenttä)
6. Mikä on tehnyt toisen asteen kanssa verkostoitumisesta haastavaa? (avovastauskenttä)
7. Mitkä asiat olisivat erityisen tärkeää huomioida tehtäessä verkostotyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa? (avovastauskenttä)

8. Yhteistyö toisen asteen koulujen kanssa on ollut tärkeää (liukukytkin: 0 = Täysin eri mieltä, 10 = Täysin samaa mieltä)
9. Onko kirjastollasi mahdollisuutta tarjota työelämäyhteistyötä alueesi toisen asteen kouluille? (valintakenttä)
 - a. Kyllä
 - b. Ei
10. Minkälaista työelämäyhteistyötä kirjastosi on tehnyt toisen asteen koulujen kanssa? (avovastauskenttä)

LIITE 3

Ohjeistus kirjaston ja ammattikoulujen verkosto- ja työelämäyhteistyön tueksi

Miksi verkosto- ja työelämäyhteistyötä kannattaa tehdä?

Verkostotyö hyödyttää kaikkia osapuolia

Verkostotyö perustuu tunnistettuihin tarpeisiin ja se tuo monipuolisuutta osapuolten toimintaan.

Verkostotyön avulla voidaan ratkoa yhteisiä haasteita ja kehittää uutta toimintaa.

Osapuolet oppivat tuntemaan toistensa organisaatiot.

Työelämäyhteistyön edut

Kirjasto tarjoaa ammattikouluille todellisen työympäristön toteuttaa opintoihin liittyviä työnäytteitä, kurssitöitä tai projekteja.

Työelämäyhteistyöllä on yhteiskunnallista painoarvoa.

Kaikki osapuolet hyötyvät työelämäyhteistyöstä. Opiskelijan opinnot etenevät ja työkokemus lisääntyy. Kirjasto saa uutta sisältöä joko palveluiden tai tuotosten muodossa.

Työelämäyhteistyö tukee elinikäistä oppimista sekä kirjaston että ammattikoulujen näkökulmasta.

Verkostotyön aloittaminen ja kontaktien luominen

Kartoita valmiit kontaktit

Työyhteisöstäsi saattaa löytyä jo olemassa olevia kontakteja.

Kysy työkavereiltasi, näin voit välttyä turhalta työltä.

Selvitä jo olemassa olevat verkostot alueellasi. Aktiivisista verkostoista voi löytyä hyviä vinkkejä kontaktien löytymiseen tai samanlaisia tarpeita yhteistyölle.

Innostus vie pitkälle

Ole innostunut ja kiinnostunut toisen toiminnasta. Näin luot positiivista pohjaa uusille kontakteille.

Panosta itsesi ja kirjastosi palveluiden esittelyyn. Toinen osapuoli ei vielä välttämättä tunne toimintaanne.

Ole avoin.

Alkuperäinen yhteistyön idea ei aina toteudu. Toisella osapuolella saattaa olla muita hyviä ideoita yhteistyölle.

Varaa tutustumiseen ja kontaktien luomiseen riittävästi aikaa. Kiire voi näkyä toiselle osapuolelle kiinnostuksen puutteena.

Yhteistyön edellytykset

Omien tarpeidesi ja haasteidesi tunnistaminen.

Riittävät resurssit.

Varaa aikaa yhteistyöstä sopimiselle ja kokouksille.

Avoin viestintä osapuolten välillä lisää luottamusta ja yhteistyön edistymistä.

Kirjastolta

Palveluista ja toiminnasta kertominen.

Pedagoginen ja osallistava työote yhteistyön ja erityisesti työelämäyhteistyön tukena.

Ammattikoululta

Koulutuslinjoista ja toiminnasta kertominen.

Työelämäyhteistyössä kirjaston työpaikkaohjaajan perehdytys ja opiskelijan erityistarpeista viestiminen.

Työelämäyhteistyössä huomioitavia asioita

Opiskelija työharjoittelun keskiössä

Ota huomioi opiskelijan erityistarpeet.

Ota opiskelija mahdollisuuksien mukaan osaksi työyhteisöä.
Toimijuuden kokemus edesauttaa ammattitaidon kehittymistä
ja työn valmistumista.

Kysy ja kuuntele opiskelijan ajatuksia.
Uudet näkökulmat piristävät kirjaston palveluita.

Huolehdi perehdytyksestä riittävän monipuolisin keinoilla.
Ohjeet on hyvä olla kirjallisena.
Muista kertoa ohjeet myös suullisesti!

Opiskelija harjoittelee vasta työelämätaitoja.
Älä lannistu epäonnistumisista, vaan kannusta eteenpäin!

Yhteistyön ylläpitäminen

Luottamus ja sitoutuminen ovat yhteistyön tärkeimpiä ylläpitäjiä.
Pidä kiinni sovituista asioista ja viesti avoimesti.

Älä anna kontaktien kadota

Varaa työaikaa yhteistyön ylläpitämiseen.

Hyödynnä vuosikelloa yhteistyön tukena.

Ole yhteydessä toiseen osapuoleen, vaikka aktiivista yhteistyötä ei juuri sillä hetkellä olisi. Yhteydenotto voi olla esimerkiksi kuulumisten kertomista ja kysymistä sähköpostiviestillä kerran lukuvuodessa.

Kehitä yhteistyötä

Kerää palautetta yhteistyön kaikilta osapuolilta.
Epäonnistumisten ja virheiden huomioiminen auttavat kehittämään palveluiden ja yhteistyön laatua.

Onnistumisen kokemukset edesauttavat yhteistyön jatkumista.

Ole uusien ideoiden syntyessä aina yhteydessä toiseen osapuoleen, jotta ne muuttuvat teoiksi!

